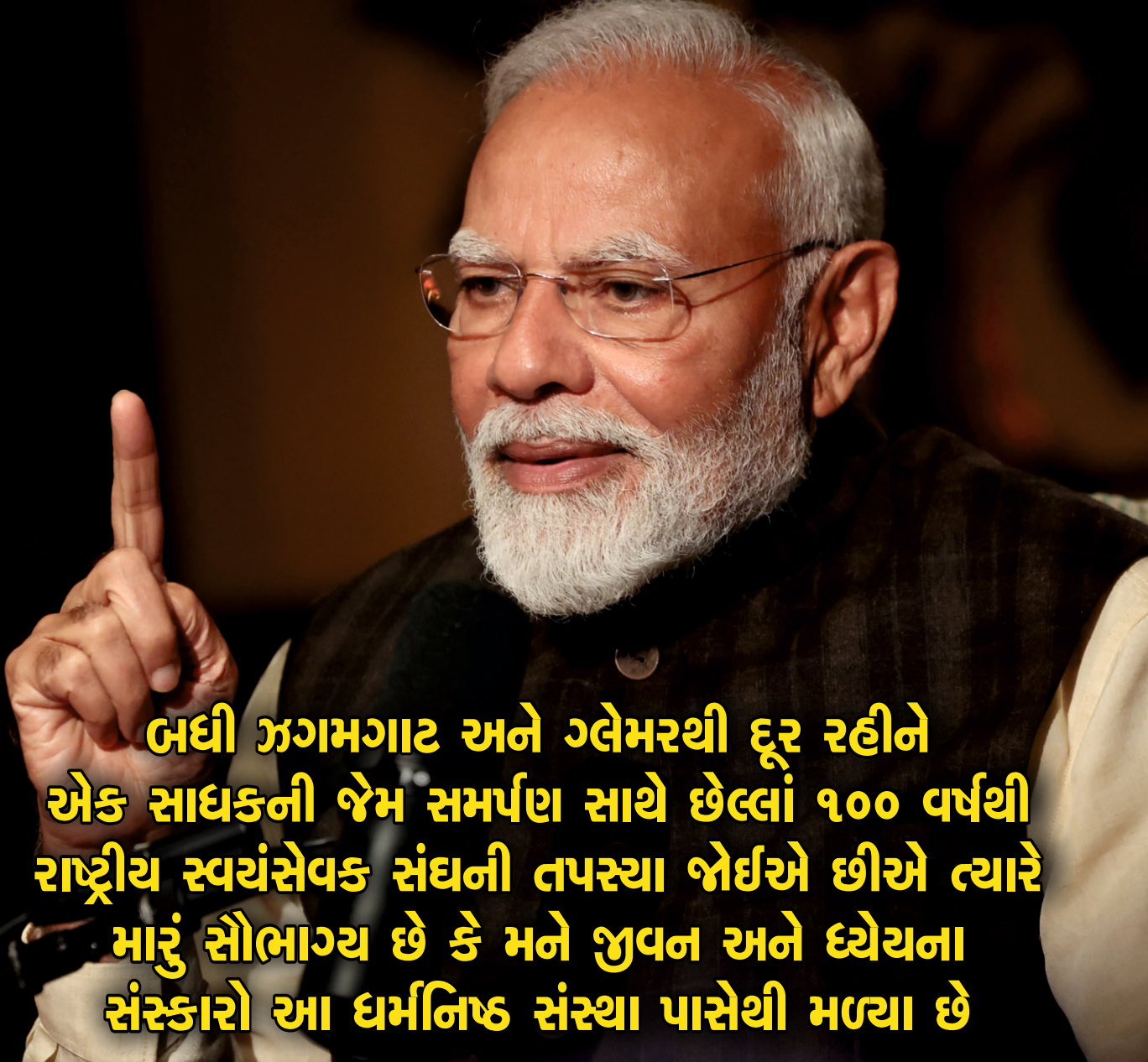

કહી એપ્રિલ
ભાજપ સ્થાપના દિન

મેનોગત

બધી ઝગમગાટ અને ગલેમરથી દૂર રહીને
એક સાધકની જેમ સમર્પણ સાથે છેલ્લાં ૧૦૦ વર્ષથી
રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘની તપસ્યા જોઈએ છીએ ત્યારે
મારું સૌભાગ્ય છે કે મને જીવન અને ધ્યેયના
સંસ્કારો આ ધર્મનિષ્ઠ સંસ્થા પાસેથી મળ્યા છે

ગુડી પડવો

રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘના સંસ્થાપક

ડૉ. કેશવ બલીરામ હેડગેવાર જન્મદિન

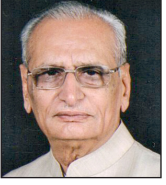

રાષ્ટ્ર ચિંતન કરનાર અને શિસ્તબદ્ધ સંગઠન રા. સ્વ. સંઘના સંસ્થાપક ડૉ. કેશવલાલ બલિરામ હેડગેવારનો જન્મ નાગપુર ખાતે એક ગરીબ બ્રાહ્મણ પરિવારમાં, શક સંવત ૧૮૧૧ ચૈત્ર સુદ એકમ (વર્ષ પ્રતિપદા) ૧લી એપ્રિલ, ૧૮૮૮ના ગુડી પડવાના દિવસે થયેલો. કેશવની ઉંમર માત્ર બાર વર્ષની હતી ત્યારે જ એમનાં માતા-પિતા મૃત્યુ પામ્યાં હતાં. કેશવ બચપણથી જ દેશદાઝના અનન્ય ગુણ ધરાવતા હોવાથી, સૌના આકર્ષણનું કેન્દ્ર બની ગયા હતા. કેશવ જન્મજાત રાષ્ટ્રભક્ત હતા.

હેડગેવારના મનમાં એવી કલ્પના આકાર લઈ રહી હતી કે, રાષ્ટ્રનિર્માણના કાર્યમાં, સ્વયં આગળ આવી, નિઃસ્વાર્થ ભાવે કાર્ય કરવાની વૃત્તિ ધરાવતા યુવાનોનું સંગઠન રચવું. હિન્દુઓનું સંગઠન કરવાની ધૂન પણ તેમના મગજ પર સવાર થઈ ગઈ હતી. તેઓ માનતા કે, માટીના લોંદા જેવા થઈ ગયેલા હિન્દુ સમાજમાંથી સાચા હિન્દુઓ ઘડી તેમને નક્કર આકૃતિ આપવી. ૧૯૨૫ના દશોરાના દિવસે પોતાના ઘર પાસે જ પંદર-વીસ કાર્યકર્તાઓને લઈને રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘની સ્થાપના કરવામાં આવી.

ડૉ. હેડગેવારે દેશભક્તિ માટે
દસ સૂત્રો સૂચવ્યાં છે,
જે આજે પણ
એટલાં જ પ્રસ્તુત છે

- દેશભક્તિનો અર્થ એ છે કે આપણે જે ભૂમિમાં જન્મ્યા છીએ તે ભૂમિ અને સમાજ માટે આત્મીયતા અને પ્રેમ.
- રાષ્ટ્રની પરંપરા અને સંસ્કૃતિ પ્રત્યે પૂર્ણ આદર અને સંપૂર્ણ અનુકરણ.
- સમાજમાં જીવનમૂલ્યો પ્રત્યે પૂર્ણ આદર અને સંપૂર્ણ અનુકરણ.
- રાષ્ટ્રના સર્વાંગી વિકાસ માટે, ઉત્કર્ષ માટે સર્વસ્વ સમર્પણ માટેની પ્રેરણાશક્તિ.
- ભૌતિકતાઓથી અલિપ્ત રહીને માતૃભૂમિ તથા દેશવાસીઓની નિઃસ્વાર્થ સેવા.
- વ્યક્તિગત અપેક્ષાઓ અને મહત્વાકાંક્ષાઓથી ઉપર ઊઠીને રાષ્ટ્રની આવશ્યકતાઓ અને અપેક્ષાઓને મહત્વ.
- માતૃભૂમિની સેવામાં કઠોર જીવન.
- રાષ્ટ્રને જ સર્વોચ્ચ દેવી-દેવતા માની તેની આરાધના.
- સંપૂર્ણ સમાજમાં એકાત્મ ભાવનું નિર્માણ કરવું.
- ‘રાષ્ટ્ર એ જ પરિવાર છે.’ એ ભાવના પ્રબળ બનાવવી.

તંત્રીસ્થાનેથી

ભાજપ સ્થાપના દિન અને રામનવમીનો સુભગ સમન્વય

પ્રિય કાર્યકર્તા બંધુ/ભગિની,
નમસ્કાર.

૬ ફેબ્રુઆરી - ભાજપ સ્થાપના દિન.

રાષ્ટ્રપ્રેમની વિચારધારા સાથે શરૂ થયેલી આપણી આ યાત્રા આજે વિશ્વના સૌથી મોટા પક્ષ તરીકેની ઓળખ પ્રસ્થાપિત કરી ચૂકી છે. અનેક નાગરિકો પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે આપણી સાથે જોડાતા ગયા અને આજે એવા મુકામ પર આપણે પહોંચી રહ્યા છીએ કે પ્રત્યેક ક્ષેત્રમાં રાષ્ટ્રપ્રેમની વિચારધારા દેશ અને સમાજસેવામાં ન માત્ર વ્યસ્ત છે પરંતુ જે કંઈ શ્રેષ્ઠ છે તેને બહાર લાવવા પ્રવૃત્તિશીલ છે.

ભગવાન રામની કૃપાથી આ વખતે તો આપણો સ્થાપના દિન અને રામનવમીનો સુભગ સમન્વય એક જ દિવસે થયો છે. રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘ દ્વારા પ્રગટેલી આપણી વિચારધારા સંતોષના એ ગિરિશિખરે પહોંચી છે જ્યાં આપણી સાંસ્કૃતિક આઝાદીની પરમવૈભવના ક્ષણે અયોધ્યામાં ભગવાન રામલલ્લાનું અભૂતપૂર્વ અને ઐતિહાસિક રામમંદિર પ્રગટ સ્વરૂપે દેદીપ્યમાન બની સમગ્ર વિશ્વમાં આપણો ભગવો ધ્વજ લહેરાવી રહી છે. રામમંદિર એ સત્ય, શ્રદ્ધા અને સંસ્કૃતિનો ત્રિવેણી સંગમ તો છે જ, સાથે સાથે રાજનીતિમાં ભાજપના હોવાના યજ્ઞનું એ આચાર્યકર્મ છે - જેણે ‘જે કહ્યું તે કર્યું’નો અદ્ભુત સંદેશ લોકશાહીની પાઠશાળામાં પ્રસ્થાપિત કર્યો છે.

મિત્રો, આનંદ એ વાતનો આપણને સૌને છે કે ભાજપે એક બાજુ સંસ્કૃતિ અને વિરાસતની મશાલ પ્રગટાવી છે તો બીજી બાજુ સુશાસનના માધ્યમથી વિકાસની એ ધરોહર પણ ઊભી કરી છે જે સૈકાઓ સુધી ભાજપને વિકાસની વિચારધારાના મહારથી કે ભગીરથ તરીકે પ્રસ્થાપિત કરવા સક્ષમ છે. એટલે જ તો આપણે કહી શકીએ કે રામરાજ્યના વાહકો તો છીએ જ, સાથે સાથે ‘સેતુબંધ’ સ્વરૂપે થઈ રહેલા વિકાસના પાયાના પથ્થર પણ આપણે જ છીએ. બંને ધ્રુવોની આપણી અવિરામ-અવિચલ તપવંદના એ આપણી સૌની ઈશ્વરીય પ્રાર્થના છે જે લોકશાહીના મંદિરમાં ભગવાન રામસ્વરૂપે રહેલી પ્રજાની અભિવંદના છે.

આવો, આપણી પંચનિષ્ઠા - સાંસ્કૃતિક રાષ્ટ્રવાદ, મજબૂત લોકતંત્ર, એકાત્મ માનવદર્શન, મૂલ્ય આધારીત રાજનીતિ અને સર્વધર્મ સમભાવ દ્વારા આ દેશને ‘વિશ્વગુરુ’ બનાવવા આપણું ‘હનુમંતકર્મ’ સદા કરતા રહીએ.

વંદે માતરમ્.

- સુરેન્દ્ર પટેલ

પત્રવ્યવહાર કાર્યાલય

મનોગત પાક્ષિક

ભારતીય જનતા પાર્ટી-ગુજરાત પ્રદેશ

દીનદયાળ ભવન, જે. પી. ચોક,

ખાનપુર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧

ફોન : ૦૭૯-૨૫૫૦૪૫૨૨

વોટ્સએપ નં. : ૯૩૫૧૮૫૮૦૮૪

E-mail : manogat.1980@gmail.com

તંત્રી મુદ્રક પ્રકાશક

સુરેન્દ્રભાઈ મોતીલાલ પટેલ ભારતીય જનતા

પાર્ટી-ગુજરાત વતી ગુજરાત ઑફસેટ પ્રા. લિ.,

‘ઑફસેટ હાઉસ’ સ્ટેશન રોડ, વટવા,

અમદાવાદ-૩૮૨ ૪૪૦ ખાતે છપાવી

ભારતીય જનતા પાર્ટી-ગુજરાત પ્રદેશ કાર્યાલય,

દીનદયાળ ભવન, જે. પી. ચોક, ખાનપુર,

અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧ થી પ્રગટ કર્યું.

Editor : Printer : Publishers :

Surendrabhai Motilal Patel on behalf of

Bharatiya Janta Party-Gujarat Pradesh

Printed at Gujarat Offset Pvt. Ltd., 'Offset

House', Station Road, Vatva, Ahmedabad

and Published from Bharatiya Janta Party-

Gujarat Pradesh J. P. Chowk, Khanpur,

Ahmedabad-380001

પોડકાસ્ટમાં લેક્સ ફ્રીડમેન સાથે પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીનો ઐતિહાસિક વાર્તાલાપ

અનાસક્તિ દ્વારા જવાબદારી સંભાળી રહ્યો છું – પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

મારી તાકાત મોદી નથી, 140 કરોડ દેશવાસીઓ છે, હજારો વર્ષોની મહાન સંસ્કૃતિ અને પરંપરા છે, તે જ મારી તાકાત છે. એટલા માટે જ હું જ્યાં પણ જાઉં છું ત્યાં મોદી નથી જતા, વિવેકાનંદની મહાન પરંપરાને હજારો વર્ષોના વેદોથી લઈને 140 કરોડ લોકો સુધી લઈ જાઉં છું, તેમનાં સપનાં, તેમની આકાંક્ષાઓ અને તેથી જ હું દુનિયાના કોઈ પણ નેતા સાથે હાથ મિલાવું છું, ત્યારે મોદી હાથ મિલાવતા નથી, તે 140 કરોડ લોકોનો હાથ છે. એટલે તાકાત મોદીની નહીં, પરંતુ ભારતની ક્ષમતા છે. જ્યારે પણ આપણે શાંતિ માટે વાત કરીએ છીએ, ત્યારે વિશ્વ અમારું સાંભળે છે. કારણ કે આ બુદ્ધની ભૂમિ છે, આ મહાત્મા ગાંધીની ભૂમિ છે, વિશ્વ અમારી વાત સાંભળે છે અને અમે સંઘર્ષના પક્ષમાં જ નથી. અમે સંકલનના પક્ષમાં છીએ. અમે પ્રકૃતિ સાથે સંઘર્ષ નથી ઇચ્છતા, અમે રાષ્ટ્રો વચ્ચે સંઘર્ષ ઇચ્છતા નથી, અમે સંકલન ઇચ્છીએ છીએ. અને એમાં અમે કોઈ ભૂમિકા ભજવી શકીએ તો સતત પ્રયત્ન કર્યો છે. મારું જીવન અત્યંત ગરીબીમાંથી બહાર આવ્યું. પરંતુ મેં ક્યારેય ગરીબીનો ભાર અનુભવ્યો નથી.

હવે અમે અમારા જીવનમાં ક્યારેય જૂતાં પહેર્યાં નહોતાં, તો અમને શું ખબર હતી કે, જૂતાં પહેરવાં પણ બહુ મોટી વાત છે. તેથી અમે સરખામણી કરવાની સ્થિતિમાં નહોતા, અમે આ રીતે જીવન જીવ્યું છે. હું પ્રધાનમંત્રી બન્યા પછી મેં પાકિસ્તાનને ખાસ મારા શપથ સમારોહમાં આમંત્રિત કર્યું હતું. જેથી આ એક શુભ શરૂઆત બની શકે. પરંતુ દરેક વખતે દરેક સારા પ્રયત્નો નકારાત્મક પરિણામમાં પરિણમતા હતા. અમે આશા રાખીએ છીએ કે તેમને સારી સમજ મળશે અને તેઓ શાંતિ અને સુખના માર્ગે આગળ વધશે અને ત્યાંના લોકો પણ દુઃખી થશે, હું માનું છું. જુઓ તમે શું કહ્યું, ટીકા કરો અને તેની સાથે તમે કેવી રીતે વ્યવહાર કરો છો. એટલે જો મારે એક જ વાક્યમાં કહેવું હોય તો હું તેને આવકારું છું. કારણ કે મને વિશ્વાસ છે, ટીકા એ લોકશાહીનો આત્મા છે. હું બધા યુવાનોને કહેવા માંગું છું, રાત ગમે તેટલી અંધારી કેમ ન હોય, તે રાત છે અને તે સવાર થવી નક્કી જ છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : તો તમે ઉપવાસ રાખીને પણ વિશ્વના મોટા લોકોને મળો છો. તમે તમારું પ્રધાનમંત્રીપદનું કામ પણ કેવી રીતે કરો છો ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“તેનો લાંબો ઇતિહાસ છે. કદાચ શ્રોતાઓ પણ થાકી જશે. એક છે ચાતુર્માસની પરંપરા. જ્યારે વરસાદની ઋતુ હોય છે. તેથી આપણે જાણીએ છીએ કે પાચનશક્તિમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થાય છે. અને તમારે વરસાદની ઋતુમાં એક સમયે જ ભોજન લેવું પડશે. તે 24 કલાકમાં એક વખત છે. મારા તે મધ્ય-જૂનની આસપાસ શરૂ થાય છે અને પછી દિવાળી પછી, તે લગભગ નવેમ્બર આવી જાય છે. લગભગ ચાર મહિના, સાડા ચાર મહિના સુધી આ મારી એક પરંપરા છે. જેમાં હું ચોવીસ કલાકમાં એક વખત જમું છું. પછી આવે છે મારી એક નવરાત્રિ, જે સામાન્ય રીતે ભારતમાં સપ્ટેમ્બર, ઓક્ટોબરમાં થાય છે. અને તે સમયે આખા દેશમાં શક્તિની આરાધનાનો તહેવાર દુર્ગાપૂજાનો

તહેવાર હોય છે, જે નવ દિવસ સુધી મનાવવામાં આવે છે. તેથી હું તેમાં માત્ર ગરમ પાણી જ પીઉં છું. ગરમ પાણી મારો નિત્યક્રમ છે, હું હંમેશાં ગરમ પાણી પીઉં છું. મારું જૂનું જીવન એવું હતું કે મને આના કારણે એક ટેવ પડી ગઈ છે. બીજું છે માર્ય-એપ્રિલ મહિનાની નવરાત્રિ, જેને અમારે ત્યાં ચૈત્ર નવરાત્રિ કહે છે. જે કદાચ આ વર્ષે 31 માર્યથી શરૂ થઈ રહી છે. એટલે એ નવ દિવસ હું ઉપવાસ કરું છું, હું એક ફળ દિવસમાં એક વાર લઈશ, એટલે કે નવ દિવસ સુધી, જો મેં પપૈયાનો ઉપયોગ કરવાનું નક્કી કર્યું હોય તો નવ દિવસ સુધી હું પપૈયા સિવાય કશાને હાથ પણ નહીં લગાડું અને માત્ર એક જ તે વાર લઈશ. તે મારા નવ દિવસ માટે આવું જ છે. તેથી, આ પરંપરા વર્ષોથી મારા જીવનનો એક ભાગ બની ગઈ છે. હું કદાચ આ કહી શકું છું, હું 50-55 વર્ષથી આ વસ્તુઓ કરી રહ્યો છું.

લેક્સ ફ્રિડમેન : 17 વર્ષની ઉંમરે જ્યારે તમે ઘર છોડીને હિમાલયમાં બે વર્ષ સુધી ભટક્યા હતા, ત્યારે તમે તમારા હેતુ, સત્ય અને ભગવાનની શોધમાં હતા. તે સમય વિશે લોકોને ભાગ્યે જ ખબર હોય છે. તમારી પાસે ઘર નહોતું, તમારી પાસે કંઈ જ નહોતું. તમારું જીવન એક સાધુનું હતું. તમારા માથા ઉપર છત ન હતી. શું તમે તે સમયની કેટલીક આધ્યાત્મિક ક્ષણો, ધાર્મિક વિધિઓ અથવા અનુભવો વિશે વાત કરવા માંગો છો ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“મને લાગે છે કે તમે ખૂબ જ મહેનત કરી છે. જુઓ, હું તેના વિશે વધારે વાત કરતો નથી, પરંતુ હું તમને કેટલીક બાહ્ય બાબતો કહી શકું છું. હવે, જુઓ, હું એક નાનકડી જગ્યાએ રહ્યો. અમારું જીવન સામૂહિક હતું. કારણ કે લોકો વચ્ચે રહેવું એ જ હતું, અને ગામમાં એક પુસ્તકાલય હતું, તેથી ત્યાં જઈ પુસ્તકો વાંચવા. હવે હું જે પુસ્તકો વાંચતો હતો તેમાં મને લાગતું હતું કે મારા જીવનને એવી રીતે તાલીમ આપવાની મારી ઈચ્છા છે કે આપણે પણ આપણા જીવનને તાલીમ આપીએ.

પ્રાપ્ત કરવા અને બનવાનાં સપનાં જોવાને બદલે, કંઈક કરવાનું સપનું જોવો

લેક્સ ફ્રિડમેન : યુવાનોને પોતાનો રસ્તો શોધવા તમે શું સલાહ આપશો ?

પ્રધાનમંત્રી : હું આ તમામ નવયુવાનોને કહેવા માગું છું કે રાત ગમે તેટલી અંધારી કેમ ન હોય, પણ તે રાત છે અને સવાર થવાની જ છે. અને એટલે જ આપણને એ જુસ્સો અને આત્મવિશ્વાસની જરૂર છે. આ પરિસ્થિતિ છે, અને હું પરિસ્થિતિને કારણે નથી. ભગવાને મને કોઈ કામ માટે મોકલ્યો છે, આ જ ભાવ હોવો જોઈએ. અને હું એકલો નથી, જેણે મને મોકલ્યો છે તે મારી સાથે છે. તે એક અતૂટ શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. મુશ્કેલીઓ પણ કસોટી માટે હોય છે, મુશ્કેલીઓ મને નિષ્ફળ કરવા માટે નથી હોતી. મુશ્કેલીઓ મને મજબૂત બનાવવા માટે હોય છે, મુશ્કેલીઓ મને નિરાશ કરવા માટે નથી હોતી. અને હું હંમેશાં આવા દરેક સંકટને એક તક માનું છું. હું યુવાનોને કહીશ. અને બીજું, ધીરજની જરૂર છે, શોર્ટકટ નથી ચાલતો. અમારે ત્યાં રેલવે સ્ટેશન પર લખેલું હોય છે, કેટલાક લોકોને પુલ પાર કરવાને બદલે નીચેથી રેલવેના પાટા પાર કરવાની આદત હોય છે. તો ત્યાં લખ્યું હોય છે કે, Shortcut will cut you short! તો હું યુવાનોને પણ કહેવા માંગીશ કે શોર્ટકટ તમને ટૂંકાવી દેશે, શોર્ટકટ ન હોવો જોઈએ, જુસ્સો હોવો જોઈએ, ધીરજ રાખવી જોઈએ. અને આપણે જે પણ જવાબદારી મળે છે તેમાં જાન લગાવવી જોઈએ. તેણે આનંદથી જીવવું જોઈએ, તેનો આનંદ માણવો જોઈએ. અને હું માનું છું કે જો માણસના જીવનની વાત આવે તો એ જ રીતે ઘણી બધી બાબતો છે. કીર્તિ એ કીર્તિ છે, ચિંતા કરવાનું કંઈ નથી. જો તે ધાબળો ઓઢીને સૂવાનું ચાલુ રાખશે, તો તે પણ બરબાદ થઈ જશે. તેણે નક્કી કર્યું છે કે, ભલે તે મારી આસપાસ હોય, મારે તેને મારી પોતાની શક્તિથી વધારવું જોઈએ. તેણે નક્કી કર્યું છે કે, ભલે તે મારી આસપાસ હોય, મારે તેને મારી પોતાની શક્તિથી વધારવું જોઈએ. મારે મારી ક્ષમતા કરતાં વધુ સમાજને આપવું જોઈએ. તેનો અર્થ એ છે કે ભલે હું સારી સ્થિતિમાં છું, મારા માટે હજી ઘણું કરવાનું બાકી છે. ભલે હું સારી સ્થિતિમાં નથી, પણ ઘણું કામ છે, મને આ ગમશે.

બીજું, મેં જોયું છે કે કેટલાક લોકો કહે છે, ચાલો ચાર, હું ઘણું શીખ્યો છું, પૂરતું છે. જીવનમાં, અંદરના વિદ્યાર્થીને ક્યારેય મરવા ન દેવો જોઈએ, વ્યક્તિએ સતત શીખતાં રહેવું જોઈએ. હવે મારે કદાચ અમુક કામ માટે જ જીવવું પડશે, તેથી, હવે ગુજરાતી ભાષા મારી માતૃભાષા છે અને આપણે હિન્દી ભાષા નથી જાણતા. વાક્યાતુર્ય એટલે શું? કેવી રીતે વાત કરવી? હું મારા પિતા સાથે ચાની દુકાન પર બેસતો હતો. તેથી આટલી નાની ઉંમરે મને ઘણા બધા લોકોને મળવાનો મોકો મળતો હતો અને મને દરેક વખતે તેમની પાસેથી કંઈક શીખવા મળતું હતું. કેટલીક રીતો, તેઓ જે રીતે વાત કરતા હતા, તેથી હું આ વસ્તુઓમાંથી શીખતો હતો કે હા, આપણે પણ, ભલે આજે આપણી પરિસ્થિતિ ન હોય, પરંતુ જો તે ક્યારેય થાય, તો આપણે તે કેમ ન કરવું જોઈએ? આપણે આ રીતે કેમ નથી જીવતા? તેથી મને લાગે છે કે શીખવાની વૃત્તિ હંમેશાં હોવી જોઈએ. અને બીજું, મેં જોયું છે કે મોટા ભાગના લોકોના મનમાં મેળવવાનું, બનવાનું એક સ્વપ્ન હોય છે, અને જ્યારે તે ન બને, ત્યારે તેઓ નિરાશ થઈ જાય છે. અને તેથી જ જ્યારે પણ મને વાત કરવાની તક મળે ત્યારે હું મારા મિત્રોને હંમેશાં કહું છું, ‘ભાઈ, પ્રાપ્ત કરવા અને બનવાનાં સપનાં જોવાને બદલે, કંઈક કરવાનું સપનું જોવો.’

જ્યારે તમે તે કરવાનું સ્વપ્ન જુઓ છો, અને ધારો કે તમે દસ સુધી પહોંચવાનો, આઠ પર પહોંચવાનો નિર્ણય કરો છો, ત્યારે તમે નિરાશ થશો નહીં. તમે દસ માટે સખત મહેનત કરશો. પરંતુ જો તમે કંઈક બનવાનાં સપનાં જોવાનું નક્કી કર્યું હોય અને તે ન થાય, તો જે થયું છે તે પણ તમને બોજ જેવું લાગવા માંડશે. અને તેથી જ તમારે તેને જીવનમાં અજમાવવું જોઈએ. બીજું, મને શું મળ્યું, મને શું ન મળ્યું, મનમાં ભાવ ન હોવો જોઈએ, ‘હું શું આપીશ?’ જુઓ, સંતોષ તમે જે આપ્યું છે તેના ગર્ભમાંથી જન્મે છે.

જ્યારે હું સ્વામી વિવેકાનંદજીનો અભ્યાસ કરતો હતો, જ્યારે હું છત્રપતિ શિવાજી મહારાજનો અભ્યાસ કરતો હતો, ત્યારે તેમણે આ કેવી રીતે કર્યું? કેવી રીતે તેઓ પોતાના જીવનમાં આગળ આવ્યા. અને તે માટે હું પણ મારી જાત સાથે ઘણા પ્રયોગો કરતો હતો. મારા પ્રયોગનું સ્તર એવું હતું કે અમે ભૌતિક શરીર સાથે જોડાયેલાં રહેતાં. જેમ કે, અહીં એટલી ઠંડી નથી, પરંતુ કેટલીકવાર ડિસેમ્બરમાં ઠંડી હોય છે. પરંતુ તેમ છતાં રાત્રે ઠંડી લાગે છે અને

તે કુદરતી છે. તેથી હું નક્કી કરતો હતો કે હું આજે ખુલ્લામાં બહાર સૂઈશ અને મારા શરીરને ઢાંકવા માટે કંઈપણ લઈશ નહીં. ચાલો જોઈએ કે ઠંડી શું કરે છે. તેથી હું ઘણી વાર ખૂબ જ નાની ઉંમરે શરીર સાથે આવા પ્રયોગો કરતો હતો, અને હું હંમેશાં તે કરતો હતો. અને મારા માટે, લાઈબ્રેરીમાં જવું અને બીજી ઘણી બધી વસ્તુઓ વાંચવી, તળાવમાં જવું, પરિવારના બધા સભ્યોના કપડાં ધોવાં, તરવું એ મારું કામ બની ગયું. મારી શારીરિક પ્રવૃત્તિ તરવાની હતી. તેથી આ બધી બાબતો મારા જીવન સાથે સંબંધિત હતી. એ પછી જ્યારે મેં વિવેકાનંદ વાંચવાનું શરૂ કર્યું, ત્યારે મને થોડું વધારે આકર્ષણ થવા લાગ્યું. મેં એક વખત સ્વામી વિવેકાનંદ વિશે વાંચ્યું હતું. તેમનાં માતા બીમાર હતાં અને તે તેમને રામકૃષ્ણ પરમહંસ પાસે લઈ ગયા. તેઓ તેમની સાથે દલીલ કરતા હતા. પોતાના શરૂઆતના દિવસોમાં, તેઓ શક્ય તેટલી બૌદ્ધિક શક્તિનો ઉપયોગ કરતા હતા. અને તેઓ કહેતા, ‘મારી માતા બીમાર છે, જો હું પૈસા કમાયો હોત, તો આજે મેં મારી માતાની કેટલી સેવા કરી હોત ?’ વગેરે. તો રામકૃષ્ણદેવે કહ્યું કે ભાઈ, તમે મારું માથું કેમ ખાઈ રહ્યા છો? જા, મા કાલી પાસે જા. મારી માતા કાળી છે. તમને જે જોઈએ છે તે માટે તેમને પૂછો. તેથી વિવેકાનંદજી ગયા. તેઓ કલાકો સુધી મા કાલીની મૂર્તિ સામે બેસીને ધ્યાન કરતા રહ્યા અને

ત્યાં જ બેસી રહ્યા. ઘણા કલાકો પછી જ્યારે તેઓ પાછા આવ્યા ત્યારે રામકૃષ્ણએ પૂછ્યું, ‘ભલા ભાઈ, તમે તમારી માતા પાસે માગ્યું હતું?’ મેં કહ્યું ‘નથી માંગ્યું’. તેમણે કહ્યું, ‘કાલે પાછાં જાઓ.’ તમારી માતા તમારું કામ કરશે. તારી માને પૂછ, ખરુંને?’ બીજો દિવસ જતો રહ્યો, ત્રીજો દિવસ જતો રહ્યો. અને તેણે પેલા ભાઈને જોયો, હું કેમ કંઈ માગી ન શકું? મારી માતા અસ્વસ્થ હતી, મને તેની જરૂર હતી. પરંતુ હું મારી મા સાથે બેઠો છું, હું માતામાં એટલો

ખોવાઈ ગયો છું, પરંતુ હું મારી માતા પાસે કંઈ પણ માંગી શકતો નથી, હું આ રીતે ખાલી હાથે પાછો આવું છું. અને રામકૃષ્ણજીને કહ્યું છું કે, ‘હું ખાલી હાથે આવ્યો છું, મેં કંઈ માગ્યું નથી. દેવી પાસે જવું અને કશું માગવું નહીં, એ એક વાતે તેના મનમાં જ્યોત પ્રગટાવી. તેમના જીવનમાં એક તણખો હતો અને મને લાગે છે કે કદાચ વિવેકાનંદજીની એ નાનકડી ઘટનાએ મારા મનમાં થોડી છાપ ઊભી કરી કે હું દુનિયાને શું આપીશ. કદાચ એમાંથી સંતોષ ઊભો થશે. દુનિયામાંથી કંઈક મેળવવા માટે મને દુનિયામાંથી કંઈક મેળવવાની ભૂખ લાગતી રહેશે. અને તેમાં જ એવું હતું કે ભાઈ શિવ અને જીવાત્માની એકતા શું છે, શિવની સેવા કરવી હોય તો જીવાત્માની સેવા કરો. શિવ અને જીવ વચ્ચેની એકતાનો અનુભવ કરો. સાચી દ્વૈતતા આમાં જીવી શકાય છે. તેથી હું આવા વિચારોમાં ખોવાઈ જતો હતો. પછી મને એવું થોડું લાગ્યું. મને એક પ્રસંગ યાદ છે, અમે જ્યાં રહેતા હતા તે વિસ્તારની બહાર મહાદેવજીનું મંદિર હતું, તેથી ત્યાં એક સંત આવ્યા હતા, તેથી તે સંતો કંઈક સાધના વગેરે કરતા હતા. મેં કશું જોયું નહોતું, પણ મેં કેટલાક લોકોને એવા જોયા હતા. એટલે નવરાત્રિના અવસરે ઉપવાસ કરતા હતા ત્યારે એ સમયે તેઓ હાથ પર જવારા, એક રીતે તેઓ પોતાના હાથ પર ઘાસ ઉગાડે છે અને નવ-દસ દિવસ સુધી આ રીતે સૂઈ જાય છે.

એવો ઉપવાસ છે. તો મહાત્માજી એ જ કરી રહ્યા હતા. હવે તે દિવસોમાં, મારા મામાના પરિવારમાંના અમારી માસીના લગ્ન હતા. મારું આખું કુટુંબ મારા મામાના ઘરે જઈ રહ્યું હતું. હવે મામાના ઘરે જવું એ કોઈ પણ બાળક માટે આનંદની વાત છે. મેં પરિવારના સભ્યોને કહ્યું, ‘ના, હું નહીં આવું, હું અહીં રહીશ, સ્વામીજીની સેવા કરીશ’ ‘તેમના હાથ પર જવારા રાખવામાં આવ્યા છે, તેથી તે ખાઈ-પી શકતા નથી, તેથી હું તેમની સેવા કરીશ.’ તેથી તે બાળપણમાં, હું લગ્નમાં ગયો ન હતો, હું તેમની સાથે રહ્યો અને સ્વામીજીની સેવા કરી. તેથી કદાચ હું તે દિશામાં કંઈક વિચારી રહ્યો હતો. મને લાગતું હતું કે અમારા ગામના કેટલાક લોકો જે આર્મીમાં કામ કરતા હતા તેઓ રજાઓમાં યુનિફોર્મ પહેરતા હતા અને પછી હું આખો દિવસ તેમની પાછળ જતો હતો, જુઓ તે દેશની કેટલી મોટી સેવા કરી રહ્યો છે. તેથી, એવી લાગણી હતી કે મારા માટે કશું જ કરવાનું નથી, પરંતુ કંઈક તો કરવું જ પડશે. એટલે બહુ સમજણ નહોતી, કોઈ રોડમેપ નહોતો, આ જીવનને જાણવાની, તેને ઓળખવાની ભૂખ હતી. આથી હું ગયો, હું ચાલ્યો ગયો. તેથી હું રામકૃષ્ણ મિશનના સંપર્કમાં આવ્યો, ત્યાંના સંતોએ મને ખૂબ પ્રેમ અને આશીર્વાદ આપ્યા. હું સ્વામી આત્મસ્થાનંદજીની ખૂબ નજીક આવી ગયો હતો. તેઓ લગભગ 100 વર્ષ સુધી જીવ્યા હતા. અને તેમના જીવનની અંતિમ ક્ષણોમાં મને ખૂબ જ ઈચ્છા હતી કે તેઓ મારા પીએમ હાઉસમાં આવીને રહે, પરંતુ તેમની જવાબદારી એટલી હતી કે તેઓ આવ્યા જ નહીં. જ્યારે હું સીએમ હતો, ત્યારે તે આવતા હતા. મને તેમની પાસેથી ઘણા આશીર્વાદ મળતા હતા. પણ તેમણે મને એક માર્ગદર્શન આપ્યું અને કહ્યું, ‘તમે અહીં શા માટે આવ્યા છો? તમારે જે પણ કરવાનું હોય, તમારે બીજું કંઈક કરવું પડશે. વિવેકાનંદજીએ જે પણ કહ્યું, તે સમાજના ભલા માટે છે, તમે સેવા કરવા માટે જ છો. તેથી હું, એક રીતે, ત્યાં થોડો નિરાશ થયો હતો, પછી મેં મારા રસ્તે ચાલવાનું ચાલુ રાખ્યું, હિમાલયના જીવનમાં ઘણી જગ્યાએ જીવ્યો, ઘણું બધું અનુભવ્યું, ઘણું જોયું, જીવનના ઘણા અનુભવો થયા, ઘણા લોકોને મળ્યો, મહાન તપસ્વીઓને મળવાની તક મળી. પણ

મારું મન સ્થિર નહોતું. યુગ પણ કદાચ એવો જ હતો કે, ખૂબ જ કુતૂહલ હતું, જાણવાની ઈચ્છા હતી, તે એક નવો અનુભવ હતો, ત્યાંની હવામાનની દુનિયા પણ અલગ હતી, પર્વતોમાં, બરફીલા પર્વતો વચ્ચે રહેવું પડ્યું હતું. પરંતુ આ બધાએ મને આકાર આપવામાં ઘણી મદદ કરી. તેનાથી મારી અંદરની તાકાત મજબૂત થઈ. સાધના કરવી, બ્રહ્મ મુહૂર્તમાં ઊઠવું, સ્નાન કરવું, લોકોની સેવા કરવી. સહજ રીતે, વૃદ્ધ સંતો, તપસ્વી સંતો, તેમની સેવા કરે છે. એકવાર એક કુદરતી આફત આવી, પછી હું ઘણા ગામલોકોને મદદ કરવામાં સામેલ થઈ ગયો. તેથી આ હું, સંત, મહાત્મા, જેની સાથે હું એક અથવા બીજા સમયે રહેતો હતો, તે એક જગ્યાએ લાંબા સમય સુધી રહેતો ન હતો, હું ખૂબ ભટકતો હતો. એક રીતે જોઈએ તો એ જ જીવન હતું.

લેક્સ ફ્રિડમેન : સંન્યાસી નરેન્દ્ર મોદી કે પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“આ તો એવું જ છે, બહારના દષ્ટિકોણથી તમે વિચારશો કે કેટલાક લોકો આને નેતા કે પ્રધાનમંત્રી, મુખ્યમંત્રી કહેતા હશે. પણ મારું આંતરિક જીવન માત્ર સાતત્ય છે. જે મોદી બાળપણમાં બાળકોની સારવાર કરતા હતા, તે સમયે જે મોદીએ તે બાળકોની સંભાળ લીધી હતી, હિમાલયમાં ભટકતા મોદી કે પછી આજે આ જગ્યા પર કામ કરી રહેલા મોદી, દરેકની અંદર એક સાતત્ય જોવા મળે છે. દરેક પળ બીજા માટે જીવો. અને એ સાતત્યને કારણે હું એક મહાન ડિફરન્ટિએટર છું અને દુનિયાની નજરમાં લીડર છું, કારણ કે કપડાં જુદાં હોત, જીવન જુદું હોત, એ દિવસની ભાષા જુદી હોત, અહીંનું કામ જુદું જ છે. પરંતુ મારી અંદરનું વ્યક્તિત્વ અનાસક્તિ દ્વારા જવાબદારી સંભાળી રહ્યું છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : જ્યારે તમે આઠ વર્ષના હતા, ત્યારે તમે આરએસએસમાં જોડાયા હતા. જે હિન્દુ રાષ્ટ્રવાદના વિચારને સમર્થન આપે છે. શું તમે અમને

આરએસએસ વિશે કશુંક કહેશો? તમે આજે જે પણ છો અને તમારા રાજકીય મંતવ્યો પર તેની શું અસર પડી?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જુઓ, બાળપણમાં કંઈક ને કંઈક કરતા રહેવાનો મારો સ્વભાવ એક વાત હતી. મને યાદ છે, એક વ્યક્તિ હતા, મને નામ સહેજ યાદ નથી, એ વ્યક્તિ આવું જ કંઈક કરી રહ્યા હતા. તેના હાથમાં સંગીતનું સાધન હતું, અને તેની પાસે દેશભક્તિનાં ગીતો અને ખૂબ જ સારો અવાજ હતો. તેઓ અમારા ગામમાં આવતા હતા. તેથી તેઓએ જુદી જુદી જગ્યાએ કાર્યક્રમો કર્યા હતા. તેથી હું ફક્ત એક પાગલ માણસની જેમ તેમને સાંભળવા ગયો. હું આખી રાત તેમનાં દેશભક્તિના ગીતો સાંભળતો હતો. મને ખૂબ મજા આવી, મને ખબર નથી કેમ. એ જ રીતે મારી પાસે રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘ (આરએસએસ)ની શાખા હતી, શાખામાં રમત-ગમત અને રમતો પણ હતી, તથા દેશભક્તિનાં ગીતો હતાં. તેથી, મન તેનો ખૂબ આનંદ માણતું હતું, તે હૃદયને સ્પર્શતું હતું, તે સારું લાગતું હતું. તેથી અમે આ રીતે સંઘમાં આવ્યા. એટલે મને સંઘનો એક સંસ્કાર મળ્યો છે કે તમે જે પણ વિચારો કરો, અભ્યાસ કરો તો પણ વિચાર કરો, કે મારે એટલો બધો અભ્યાસ કરવો જોઈએ કે તે દેશ માટે ઉપયોગી થશે. જો હું કસરત કરું તો હું એવી રીતે કસરત કરું કે મારું શરીર પણ દેશ માટે ઉપયોગી થાય. સંઘના લોકો આ જ શીખવે છે. હવે સંઘ બહુ મોટું સંગઠન છે. કદાચ હવે સો વર્ષ થઈ ગયાં છે, સોમું વર્ષ છે. આટલી મોટી સ્વૈચ્છિક સંસ્થા વિશે મેં દુનિયામાં ક્યાંય સાંભળ્યું નથી. કરોડો લોકો તેની સાથે સંકળાયેલા છે. પરંતુ સંઘને સમજવો એટલો સરળ નથી. સંઘના કાર્યને સમજવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ. અને સંઘ પોતે જ તમને જીવનનો હેતુ કહે છે તે દૃષ્ટિએ સારી દિશા આપે છે. બીજું, દેશ જ સર્વસ્વ છે અને લોકસેવા એ જ ઈશ્વરની સેવા છે. આપણા વેદોમાંથી જે કંઈ પણ કહેવામાં આવ્યું છે,

આપણા ઋષિઓએ શું કહ્યું, વિવેકાનંદે જે કહ્યું, તે જ વાતો સંઘના લોકો કહે છે. એટલે તેઓ એક સ્વયંસેવકને કહે છે કે તમને સંઘમાંથી જે પ્રેરણા મળી છે તે એક કલાકની શાખાની નથી, પણ યુનિફોર્મ પહેરવાની છે, એટલે કે સ્વયંસેવક સંઘ નથી. તમારે સમુદાય માટે કંઈક કરવું પડશે. અને તે પ્રેરણાથી આજે આવું કામ ચાલી રહ્યું છે, ઉદાહરણ તરીકે, કેટલાક સ્વયંસેવકોએ સેવા ભારતી નામની એક સંસ્થા બનાવી છે. ગરીબ લોકો ઝૂંપડપટ્ટીમાં રહે છે જેને તેઓ સેવા બસ્તિ કહે છે. મને એક વ્યાપક જાણકારી છે કે તે લગભગ 1.25 લાખ સર્વિસ પ્રોજેક્ટ્સ ચલાવે છે. અને કોઈ પણ સરકારની મદદ વગર સમાજની મદદથી ત્યાં જાય છે, સમય આપે છે, બાળકોને ભણાવે છે, તેમના સ્વાસ્થ્યની ચિંતા કરે છે, આવાં કામ થાય છે. તેમાં મૂલ્યો લાવો, તે ક્ષેત્રમાં સ્વચ્છતાનું કામ કરો. એટલે કે, અલબત્ત, 1.25 મિલિયન એ નાની સંખ્યા નથી. બાય ધ વે, કેટલાક સ્વયંસેવકો છે, જે સંઘમાંથી જ તૈયાર થયેલા છે. તે વનવાસી કલ્યાણ આશ્રમ ચલાવે છે. અને તેઓ જંગલોમાં આદિવાસીઓ વચ્ચે રહીને આદિવાસીઓની સેવા કરે છે. 70,000થી વધુ ‘એક શિક્ષક એક શાળા’ એકલ વિદ્યાલય ચલાવે છે. અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં કેટલાક લોકો છે જે આ હેતુ માટે કદાચ 10 ડોલર અથવા 15 ડોલર દાન કરે છે. અને તેઓ કહે છે કે આ મહિને ‘કોકાકોલા’ ન પીશો, ‘કોકાકોલા’ ન પીશો, અને તેટલા પૈસા આ એકલ વિદ્યાલયને આપો. હવે આદિવાસી બાળકોને ભણાવવા માટે 70,000 એકલ વિદ્યાલય ચલાવવામાં આવી રહી છે, કેટલાક સ્વયંસેવકોએ શિક્ષણમાં ક્રાંતિ લાવવા માટે ‘વિદ્યા ભારતી’ નામની સંસ્થા બનાવી હતી. તેમની દેશમાં લગભગ 25,000 શાળાઓ છે અને હું માનું છું કે અત્યાર સુધીમાં કરોડો વિદ્યાર્થીઓને ખૂબ જ ઓછા ખર્ચે શિક્ષણ આપવું જોઈએ, અને તળિયાના લોકો સાથે જોડાયેલા લોકોએ પણ થોડું કૌશલ્ય શીખવું જોઈએ, સમાજ પર બોજ ન બનવું જોઈએ. એનો અર્થ એ થયો કે જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં, પછી તે સ્ત્રીઓ હોય, યુવાનો હોય કે પછી કામદાર હોય, કદાચ હું સભ્યપદની બાબતમાં કહું કે, ‘ભારતીય મજદૂર સંઘ’ એ ‘ભારતીય મજદૂર સંઘ’ છે. તેના લગભગ 55,000 યુનિયનો અને

લેક્સ ફ્રિડમેન : તમે શાંતિ કેવી રીતે સ્થાપિત કરશો ?

પ્રધાનમંત્રી : તમે જુઓ, હું એવા દેશનું પ્રતિનિધિત્વ કરી રહ્યો છું જે ભગવાન બુદ્ધની ભૂમિ છે. હું દેશનું પ્રતિનિધિત્વ કરી રહ્યો છું, જે મહાત્મા ગાંધીની ભૂમિ છે. અને આ એવા મહાપુરુષો છે જેમના ઉપદેશો, જેમની વાણી, વર્તન અને વર્તન સંપૂર્ણપણે શાંતિને સમર્પિત છે અને તેથી સાંસ્કૃતિક, ઐતિહાસિક રીતે, આપણી પૃષ્ઠભૂમિ એટલી મજબૂત છે કે જ્યારે પણ આપણે શાંતિ માટે વાત કરીએ છીએ, ત્યારે વિશ્વ આપણને સાંભળે છે. કારણ કે આ બુદ્ધની ભૂમિ છે, આ મહાત્મા ગાંધીની ભૂમિ છે, વિશ્વ આપણી વાત સાંભળે છે અને આપણે સંઘર્ષની તરફેણમાં નથી, આપણે સંકલનની તરફેણમાં છીએ. અમે પ્રકૃતિ સાથે સંઘર્ષ નથી ઈચ્છતા, અમે રાષ્ટ્રો વચ્ચે સંઘર્ષ ઈચ્છતા નથી, અમે સંકલન ઈચ્છીએ છીએ. અને એમાં અમે કોઈ ભૂમિકા ભજવી શકીએ તો સતત પ્રયત્ન કર્યો છે. હવે જેમ રશિયા સાથે મારા નજીકના સંબંધો છે, તેવી જ રીતે યુકેન સાથે પણ મારા ગાઢ સંબંધો છે. હું રાષ્ટ્રપતિ પુતિનની સામે બેસીને મીડિયાને કહી શકું છું કે આ યુદ્ધનો સમય નથી અને હું ઝેલેન્સ્કીને મૈત્રીપૂર્ણ ઇશારાથી પણ કહું છું કે ભાઈ, દુનિયા ભલે ગમે તેટલી તમારી સાથે ઊભી હોય, પરંતુ યુદ્ધના મેદાનમાં ક્યારેય પરિણામ નહીં આવે. પરિણામ ટેબલ પર આવવાનું છે અને તે ટેબલ પર યુકેન અને રશિયા બંને હાજર હશે ત્યારે પરિણામ ટેબલ પર આવશે. વિશ્વ ભલે ગમે તેટલું યુકેન સાથે બેસે અને તેનું પરિણામ મળતું નથી. બંને બાજુ હોવી જરૂરી છે. અને શરૂઆતમાં હું સમજાવી શક્યો નહોતો, પરંતુ આજે જે પ્રકારનું વાતાવરણ ઊભું કરવામાં આવ્યું છે, મને લાગે છે કે હવે રશિયા અને યુકેન, હું આશાવાદી છું કે તેઓએ પોતાનું ઘણું ગુમાવ્યું છે, વિશ્વને ઘણું સહન કરવું પડ્યું છે. હવે ગ્લોબલ સાઉથને સૌથી વધુ નુકસાન થયું છે. ખોરાક, બળતણ અને ખાતર સમગ્ર વિશ્વમાં સંકટ છે. આખી દુનિયા શક્ય તેટલી વહેલી તકે શાંતિ ઈચ્છે છે. અને હું હંમેશાં કહું છું કે હું શાંતિની તરફેણમાં છું. હું તટસ્થ નથી, હું શાંતિની તરફેણમાં છું અને મારો એક પક્ષ છે, હું તે માટે પ્રયત્નશીલ છું.

તેના કરોડો સભ્યો છે. કદાચ વિશ્વમાં આટલું મોટું મજૂર સંઘ નહીં હોય. અને તે કેવી રીતે શીખવવામાં આવે છે? ડાબેરીઓએ કામદારોની ચળવળો ખૂબ ચલાવી. તેનું સૂત્ર શું છે – ‘વિશ્વના કામદારો એક થાય’. જ્યારે આરએસએસની શાખામાંથી બહાર આવતા સ્વયંસેવક મજદૂર સંઘનું સંચાલન કરે છે. તેઓ કહે છે, ‘કામદારો

વિશ્વને એક કરે છે.’ તેઓ કહે છે, ‘વિશ્વના કામદારો એક થાય છે.’ તે કહે છે કે ‘કામદારો વિશ્વને એક કરે છે’. અહીં અને ત્યાં બે શબ્દોમાં કેટલી મોટી ભિન્નતા છે. આ શાખાના લોકો, જ્યારે તેઓ તેમની રુચિ, પ્રકૃતિ અને ઝુકાવ અનુસાર કામ કરે છે, ત્યારે તેઓ આવી પ્રવૃત્તિઓ પર ભાર મૂકે છે. અને જ્યારે તમે છોલ્લાં

100 વર્ષમાં રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘ (આરએસએસ) ની આ કૃતિઓને જુઓ છો, ભારતની બધી ઝગમગાટ અને ગ્લેમરથી દૂર રહીને, એક સાધકની જેમ સમર્પણ સાથે, ત્યારે મારું સૌભાગ્ય છે કે મને જીવન અને હેતુના સંસ્કારો આવી ધર્મનિષ્ઠ સંસ્થા પાસેથી મળ્યા. પછી હું ભાગ્યશાળી થયો કે હું થોડા સમય માટે સંતોની વચ્ચે ગયો અને ત્યાં મને એક આધ્યાત્મિક સ્થાન મળ્યું. તેથી, તમે સિસ્ટમ શોધી કાઢી છે, તમે જીવનનો હેતુ શોધી કાઢ્યો છે, તમે સંતો સાથે આધ્યાત્મિક સ્થાન મેળવ્યું છે. સ્વામી આત્મસ્થાનદંજી જેવા લોકોએ જીવનભર મારો હાથ પકડ્યો, દરેક પળે મને માર્ગદર્શન આપ્યું, જ્યારે રામકૃષ્ણ મિશન, સ્વામી વિવેકાનંદજી, તેમના વિચારો અને સંઘની સેવાની ભાવના, આ બધાએ મને આકાર આપવામાં બહુ મોટી ભૂમિકા ભજવી છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : એવો કયો વિચાર છે જે ભારતને એક કરે છે? એક રાષ્ટ્ર તરીકે ભારત શું છે? આ બધા જુદા જુદા સમાજો, સમુદાયો અને સંસ્કૃતિઓને એક કરે તેવો મૂળભૂત વિચાર કયો છે? તમને શું લાગે છે?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જુઓ, એક ભારત છે, એક સાંસ્કૃતિક ઓળખ છે, એક સંસ્કૃતિ છે, હજારો વર્ષ જૂની સંસ્કૃતિ છે. ભારતની વિશાળતા જુઓ, સોથી વધુ ભાષાઓ, હજારો બોલીઓ, તમે ભારતમાં થોડાક માઈલો સુધી જશો, આપણે કહીએ છીએ કે વીસ માઈલ ચાલ્યા પછી બોલી બદલાય છે, રિવાજો બદલાય છે, ખાનપાન બદલાય છે, પહેરવેશ બદલાય છે. દક્ષિણથી લઈને ઉત્તર ભારત સુધી સમગ્ર દેશમાં વિવિધતા જોવા મળશે. પરંતુ જ્યારે તમે થોડા ઊંડા ઊતરશો ત્યારે તમને એક દોરો મળશે, જેમ હું કહી શકું છું કે, આપણે દરેક મુખેથી ભગવાન રામની ચર્ચા સાંભળીશું, રામનું નામ બધે જ સંભળાશે. પરંતુ હવે તમે જોશો, તમે તમિલનાડુથી શરૂઆત કરશો, તમે જમ્મુ-કાશ્મીર જશો, તમને કોઈ એવી વ્યક્તિ મળશે જેના નામ પર ક્યાંક રામ હશે.

ગુજરાત જશો તો કહેશો ‘રામભાઈ’, તામિલનાડુ

જશો તો કહેશો ‘રામચંદ્રન’, મહારાષ્ટ્ર જશો તો ‘રામભાઈ’ કહેશો. એટલે કે આ લાક્ષણિકતા ભારતને સંસ્કૃતિ સાથે બાંધી રહી છે. હવે, દાખલા તરીકે, જો તમે અમારા દેશમાં સ્નાન કરો છો, તો તમે શું કરો છો? તેઓ ડોલના પાણીથી સ્નાન કરે છે, પરંતુ હું ભારતના દરેક ખૂણાની નદીઓ, ‘નર્મદે, સિંધુ, કાવેરી જલેસમિન સન્નીધિમ કુરુ’ ને યાદ કરીને આખા દેશના પાણીમાં સ્નાન કરી રહ્યો છું. અમારી પાસે સંકલ્પની પરંપરા છે. તમે જે પણ કામ કરો, તેની પૂજા કરવામાં આવે તો તે એક વિચાર છે. અને હવે ઠરાવ પર એક મહાન ઇતિહાસ લખી શકાય છે. એટલે કે, મારા દેશમાં કેવી રીતે ડેટા કલેક્શન કરવામાં આવ્યું, શાસ્ત્રો કેવી રીતે કામ કરતાં હતાં, તે ખૂબ જ અનોખી રીત હતી. જો કોઈ વ્યક્તિ પ્રતિજ્ઞા લે કે પૂજા કરે કે જાણે કે તેના લગ્ન થઈ રહ્યા હોય, તો તે આખા પ્રથમ બ્રહ્માંડથી શરૂઆત કરે છે, જંબુદ્વીપ, ભરતખંડે, આર્યવ્રતથી શરૂ થાય છે અને પછી ગામમાં આવે છે. પછી તેઓ તે પરિવારમાં આવશે અને પછી તેઓ તે પરિવારના દેવતાઓને યાદ કરશે.

એટલે કે ભારતમાં અને આજે પણ ભારતના ખૂણેખૂણે થઈ રહ્યું છે. પરંતુ કમનસીબે, પશ્ચિમી મોડેલ શું હતું, વિશ્વના અન્ય મોડેલો શું હતા, તેઓએ સરકારી પ્રણાલીના આધારે તેમને શોધવાનું શરૂ કર્યું. ભારતમાં અનેક પ્રકારની સરકારી વ્યવસ્થાઓ હતી. ઘણા વેરવિખેર, ઘણા ટુકડાઓમાં દેખાશે, રાજાઓ અને સમ્રાટોની સંખ્યા દેખાશે. પરંતુ ભારતની એકતા અને આ સાંસ્કૃતિક બંધનોને કારણે આપણી પાસે તીર્થયાત્રાની પરંપરા હતી અને ચાર ધામની સ્થાપના શંકરાચાર્યએ કરી હતી. આજે પણ લાખો લોકો એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે યાત્રાએ જશે. અહીં કાશીમાં, રામેશ્વરમનું જળ, કાશી-કાશીનું જળ, રામેશ્વરમમાં અનેક પ્રકારના લોકો તમને જોવા મળશે. એક રીતે જોવા જઈએ તો આપણા પંચાંગને જોશો તો દેશમાં તમને એવી ઘણી બધી વસ્તુઓ જોવા મળશે જેની તમે કલ્પના પણ નહીં કરી શકો.

લેક્સ ફ્રિડમેન : ભારત અને પાકિસ્તાન. બંનેની વિચારધારા ખૂબ જ અલગ છે. ભારત અને પાકિસ્તાન

વચ્ચે મિત્રતા અને શાંતિ માટે તમે ક્યો રસ્તો જુઓ છો ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ પહેલી વાત તો એ છે કે ઇતિહાસની કેટલીક એવી વાતો છે જે કદાચ દુનિયાના ઘણા લોકો જાણતા નથી. 1947 પહેલાં, દરેક જણ ખભેખભો મિલાવીને આઝાદીની લડત લડી રહ્યું હતું. અને દેશ આઝાદીની રાહ જોઈ રહ્યો હતો, આઝાદીની ઉજવણી કરી રહ્યો હતો. સાથે જ મજબૂરીઓ શું હતી, તેના અનેક પાસા છે, તેની વિસ્તૃત ચર્ચા થઈ શકે છે, પરંતુ તે સમયે નીતિ-નિર્માતાઓએ ભારતના ભાગલાનો સ્વીકાર કર્યો હતો. અને જો મુસ્લિમોને પોતાનો દેશ જોઈતો હોય તો તેમને આપી દો. અને ભારતની જનતાએ છાતી પર પથ્થર મૂકીને ભારે પીડા સાથે આ વાત સ્વીકારી હતી. પરંતુ તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે એક સાથે લાખો લોકોની હત્યા કરવામાં આવી. પાકિસ્તાનથી લોહીલુહાણ લોકો અને મૃતદેહોથી ટ્રેનો ભરાઈ ગઈ હતી, તે એક ભયાનક દૃશ્ય હતું. તેમને પોતાનું મળી ગયા પછી, તેમને એવું લાગવું જોઈતું હતું કે તેમને જે જોઈતું તે મળ્યું છે, ભારતના લોકોએ આપ્યું છે, ભારતનો આભાર, પછીથી તેમણે ખુશીથી જીવવું જોઈએ. તેના બદલે, તેમણે સતત ભારત સાથે સંઘર્ષનો માર્ગ પસંદ કર્યો. હવે પ્રોક્રસી વોર ચાલી રહ્યું છે. હવે આ કોઈ વિચારધારા નથી, વિચારધારા એવી છે કે લોકોની હત્યા, તેમને કાપવા, આતંકીઓની નિકાસ કરવાનું કામ ચાલી રહ્યું છે અને માત્ર આપણી સાથે જ નહીં, હવે જો દુનિયામાં ક્યાંય પણ આતંકવાદની ઘટના બને તો ક્યાંક ને ક્યાંક સૂત્રો પાકિસ્તાનમાં જાય છે. હવે જુઓ, આટલી મોટી ઘટના અમેરિકામાં બની, તેના મુખ્ય સૂત્રધાર ઓસામા બિન લાદેન અંતે ક્યાંથી મળ્યો? તે શરણ લઈને પાકિસ્તાનમાં બેઠો હતો. એટલે દુનિયાએ સ્વીકાર્યું છે કે એક રીતે આતંકવાદી વૃત્તિ, આતંકવાદી માનસિકતા છે અને તે માત્ર ભારત માટે જ નહીં પરંતુ સમગ્ર વિશ્વ માટે મુશ્કેલીનું કેન્દ્ર બની ગયું છે. અને અમે તેમને

સતત કહેતા આવ્યા છીએ કે આ માર્ગથી કોને ફાયદો થશે? આતંકવાદનો રસ્તો છોડો, આ રાજ્ય પ્રાયોજિત આતંકવાદને રોકવો જોઈએ. બધું જ નોન સ્ટેટ એક્ટર્સના હાથમાં રહી ગયું છે, શું ફાયદો થશે? અને હું પોતે લાહોરમાં તેની શાંતિનો પ્રયાસ કરવા ગયો હતો. હું પ્રધાનમંત્રી બન્યા પછી મેં પાકિસ્તાનને ખાસ મારા શપથ સમારોહમાં આમંત્રિત કર્યું હતું, જેથી આ એક શુભ શરૂઆત બની શકે. પરંતુ દરેક વખતે દરેક સારા પ્રયાસ નકારાત્મક સાબિત થતા હતા. અમને આશા છે કે તેમને સારી સમજ મળશે અને તેઓ શાંતિ અને સુખના માર્ગે આગળ વધશે, હું માનું છું કે ત્યાંની પ્રજા પણ દુઃખી હશે, કારણ કે ત્યાંના લોકો પણ નહીં ઈચ્છતા હોય કે રોજબરોજમાં આવી જિંદગી જીવે, જેમાં આવી રીતે માર-ધાડ, લોહિયાળ, બાળકો મરતા હોય, જે ત્રાસવાદી બને છે તેમનું જીવન તબાહ થઈ જાય છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : પાકિસ્તાન સાથેના સંબંધો સુધારવાનો પ્રયાસ અને ભવિષ્યમાં આગળનો રસ્તો શું છે?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ પ્રધાનમંત્રી બનતાંની સાથે જ શપથવિધિમાં સૌથી પહેલાં તેમને આમંત્રણ આપવું. આ પોતાનામાં જ એક મોટી ઘટના હતી. અને આ ઘટના ઘણા દાયકાઓ પછી બની હતી. અને કદાચ જે લોકો મને 2013માં મોદીની વિદેશ નીતિ શું હશે તે અંગે પ્રશ્નો પૂછતા હતા, જ્યારે તેમણે સાંભળ્યું કે મોદીએ સાર્ક દેશોના તમામ નેતાઓને શપથ સમારોહમાં આમંત્રિત કર્યા છે, ત્યારે તેઓ ચોંકી ગયા હતા અને આ નિર્ણયની પ્રક્રિયા જોઈને આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા હતા. અમારા તત્કાલીન રાષ્ટ્રપતિ પ્રણવ મુખર્જી સાહેબ તેમણે પોતાના પુસ્તકમાં લખેલાં સંસ્મરણોમાં તેમણે આ ઘટનાને ખૂબ સારી રીતે વર્ણવી છે. અને ખરેખર, ભારતની વિદેશ નીતિ કેટલી સ્પષ્ટ અને આત્મવિશ્વાસથી ભરેલી છે, તે દૃશ્યમાન હતી અને ભારત શાંતિ માટે કેટલું પ્રતિબદ્ધ છે. તેનો સંદેશ સ્પષ્ટ રીતે દુનિયાને મોકલવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ

પરિણામો યોગ્ય ન હતાં.

લેક્સ ફ્રિડમેન : એક મિત્ર અને નેતા તરીકે, તમને ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પ વિશે શું ગમે છે ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ હું આ ઘટનાનું વર્ણન કરવા માંગું છું, કદાચ તમે તે પરથી નક્કી કરી શકો છો કે હું કયા મુદ્દાની વાત કરી રહ્યો છું. હવે, જેમ કે હ્યુસ્ટનમાં અમારી એક ઇવેન્ટ હતી, ‘હાઉડી મોદી’, હું અને રાષ્ટ્રપતિ ટ્રમ્પ બંને, અને આખું સ્ટેડિયમ ખીચોખીચ ભરેલું હતું. આટલા બધા લોકો હોવા એ અમેરિકાના જીવનમાં, રમત-ગમત ક્ષેત્રે એક મોટી ઘટના છે, તેથી રાજકીય રેલીમાં આટલા મોટા લોકો હોય એ મોટી વાત છે. ત્યાં ભારતીય ડાયસ્પોરાના લોકો એકઠા થયા હતા. તેથી અમે બંને બોલ્યા, તે નીચે બેસીને મારી વાત સાંભળી રહ્યા હતા. હવે આ તેમની ખાનદાની છે. અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ સ્ટેડિયમમાં બેસીને સાંભળી રહ્યા છે, અને હું પોડિયમ પરથી બોલું છું, આ તેમની ઉદારતા છે. હું ભાષણ આપ્યા પછી નીચે ગયો. અને આપણે જાણીએ છીએ કે અમેરિકાની સુરક્ષા માટે તે કેટલું મોટું છે, કેટલા પ્રકારની ચકાસણી કરવામાં આવે છે. મેં જઈને તેમનો આભાર માન્યો હતો, મેં તેમને આ રીતે કહ્યું, જો હું કહું, ‘જો તમને વાંધો નથી, તો ચાલો આપણે આખા સ્ટેડિયમની મુલાકાત લઈએ. ‘જો ત્યાં ઘણા બધા લોકો હોય, તો તેઓ તેમના હાથ ઉપર કરીને આવે છે, નમસ્તે. અમેરિકામાં તમારા જીવનમાં એ અશક્ય છે કે અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ હજારોની મેદનીમાં ચાલી શકે. એક ક્ષણના પણ ખચકાટ વિના, તે મારી સાથે ટોળામાં ચાલ્યા. અમેરિકાની સમગ્ર સુરક્ષા વ્યવસ્થા સંપૂર્ણપણે ખોરવાઈ ગઈ હતી. તે મને સ્પર્શ્યું કે આ વ્યક્તિમાં હિંમત છે. તેઓ પોતાના નિર્ણયો જાતે જ લે છે. અને બીજું, તેમને મોદી પર વિશ્વાસ છે કે મોદી તેને લઈ જઈ રહ્યા છે, તો ચાલો જઈએ. મેં તે જ દિવસે પરસ્પર વિશ્વાસની, અમારી તાકાતની આ ભાવનાને જોઈ. અને જે રીતે તે દિવસે મને રાષ્ટ્રપતિ ટ્રમ્પનો અનુભવ થયો કે, તેઓ સુરક્ષાકર્મીઓને પૂછ્યા વગર

મારી સાથે ચાલ્યા ગયા, હજારો લોકોની વચ્ચે, હવે તમે તેમનો વીડિયો જોશો તો તમને આશ્ચર્ય થશે. અને જ્યારે તેમને ગોળી વાગી ત્યારે હવે આ ચૂંટણીપ્રચારમાં મેં માત્ર એક જ રાષ્ટ્રપતિ ટ્રમ્પને જોયા હતા. ટ્રમ્પ કે જેમણે તે સ્ટેડિયમમાં મારો હાથ પકડ્યો હતો અને ગોળી વાગ્યા પછી પણ અમેરિકા માટે જીવ્યા હતા, અમેરિકા માટે જીવન. આ તેનું પ્રતિબિંબ હતું. કારણ કે હું ‘નેશન ફર્સ્ટ’ છું, તેઓ ‘અમેરિકન ફર્સ્ટ’ છે, હું ‘ઇન્ડિયા ફર્સ્ટ’ છું. તેથી અમારી જોડી પણ એટલી જ નક્કર છે. તેથી આ એવી બાબતો છે જે અપીલ કરે છે, અને હું માનું છું કે મોટા ભાગના વિશ્વમાં, રાજકારણીઓ વિશે મીડિયામાં એટલા બધા અહેવાલો આવે છે, કે દરેક જણ મીડિયા દ્વારા એકબીજાને જજ કરે છે. તેઓ એકબીજાને ઓળખતા નથી, અને કદાચ આ તૃતીય પક્ષની દખલ પણ તાણનું કારણ છે. જ્યારે હું પહેલી વાર વ્હાઈટ હાઉસ ગયો હતો, ત્યારે મીડિયામાં રાષ્ટ્રપતિ ટ્રમ્પ વિશે ઘણું બધું પ્રકાશિત થયું હતું, તે સમયે નવા આવ્યા હતા, દુનિયા તેમને એક અલગ રીતે જોતી હતી. મને વિવિધ પ્રકારની બ્રીફિંગ્સ પણ આપવામાં આવી હતી. હું જ્યારે વ્હાઈટ હાઉસ પહોંચ્યો ત્યારે પહેલી જ મિનિટે તેમણે અચાનક જ પ્રોટોકોલની બધી જ દીવાલો તોડી નાખી અને પછી જ્યારે તે મને વ્હાઈટ હાઉસમાં લઈ ગયા ત્યારે તે મને બતાવી રહ્યા હતા અને હું જોઉં છું કે

તેમના હાથમાં કોઈ કાગળ નહોતો, કોઈ કાપલી નહોતી, તેમની સાથે કોઈ વ્યક્તિ નહોતી. તેઓ મને બતાવી રહ્યા હતા, આ અબ્રાહમ લિંકન અહીં રહે છે, આ દરબાર આટલો લાંબો કેમ છે? આની પાછળનું કારણ શું છે? ટેબલ પર કોણે સહી કરી? તે તારીખ મુજબની વાતો કરતા હતા. તેઓ આ સંસ્થાને કેટલો આદર આપે છે તે મારા માટે ખૂબ જ પ્રભાવશાળી હતું. અમેરિકાના ઇતિહાસ સાથે તેમનો લગાવ કેટલો છે, અને કેટલો આદર છે. હું તેનો અનુભવ કરી રહ્યો હતો અને તેઓ મારી સાથે ખુલ્લેઆમ વાત કરી રહ્યા હતા. પહેલી મુલાકાતનો એ મારો અનુભવ હતો. અમને બંને ને જાણતા કોઈ વ્યક્તિ મળે તો તો - કમ સે કમ પચાસ વાર, તેમણે કહ્યું હતું કે, ‘મોદી મારા મિત્ર છે, મારાં અભિવાદન આપજો.’ એટલે કે, અમે શારીરિક રીતે એક રીતે મળ્યા ન હોઈએ, પરંતુ આપણી વચ્ચે પ્રત્યક્ષ-પરોક્ષ સંદેશાવ્યવહાર અથવા નિકટતા અથવા વિશ્વાસ, અતૂટ રહ્યો છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : તેમણે કહ્યું કે તમે તેમના કરતાં ઘણી સારી રીતે કઠિન વાટાઘાટો કરો છો. તમે શું વિચારો છો? અને તમને શું લાગે છે કે તમે કઠિન વાટાઘાટોમાં સારા છો એમ કહેવાનો તેમનો અર્થ શું હતો?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

હવે હું આ કહી શકું તેમ નથી, કારણ કે આ તેમની મોટપ છે, કે તે મારા જેવા, ઉમરમાં પણ તેમનાથી નાનો છું, જાહેરમાં મારા વખાણ કરે છે, જુદા જુદા વિષયોમાં મારાં વખાણ કરે છે. પરંતુ તે સાચું છે કે હું મારા દેશનાં હિતોને સર્વોપરી માનું છું. અને એટલા માટે જ હું દરેક મંચ પર ભારતનાં હિતો માટે બોલું છું, હું તેને કોઈની સાથે ખરાબ કામ કરવા માટે રાખતો નથી, જો હું તે સકારાત્મક રીતે કરું છું, તો પછી કોઈને પણ ખરાબ લાગતું નથી. પરંતુ મારી વિનંતી સૌ કોઈ જાણે છે કે જો ભાઈ, મોદી હશે તો તેઓ આ બાબતોનો આગ્રહ રાખશે અને મારા દેશની જનતાએ મને તે કામ

સોંપ્યું છે, તેથી હું તો મારો દેશ, આ મારા હાઈકમાન્ડ છે, હું તેમની ઇચ્છાનું પાલન કરીશ.

લેક્સ ફ્રિડમેન : અમેરિકાની યાત્રામાં તમે અન્ય ઘણા લોકો સાથે મહત્વપૂર્ણ બેઠકો પણ કરી હતી, તે બેઠકોની કેટલીક હાઈલાઇટ્સ શું છે? કોઈ મહત્વના નિર્ણયો કે ખાસ યાદો?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

જુઓ, હું કહી શકું છું કે મેં રાષ્ટ્રપતિ ટ્રમ્પને પ્રથમ કાર્યકાળમાં જોયા છે, અને મેં તેમને બીજા કાર્યકાળમાં પણ જોયા છે. આ વખતે તે પહેલાં કરતાં ઘણા વધારે તૈયાર છે. તેઓએ શું કરવાનું છે તે વિશેનો રોડમેપ તેમના મનમાં ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે. અને હું જોઉં છું કે હું તેની ટીમના લોકોને મળ્યો. હું માનું છું કે તેમણે ખૂબ જ સારી ટીમ પસંદ કરી છે અને તે આટલી સારી ટીમ છે, તેથી રાષ્ટ્રપતિ ટ્રમ્પનું વિઝન જે પણ હોય, મને લાગ્યું કે તે તેને અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ ટીમ છે. જે લોકોને હું મળ્યો છું, પછી તે તુલસીજી હોય, વિવેકજી હોય કે પછી એલોન મસ્ક હોય. તે એક પરિવાર જેવું વાતાવરણ હતું. તે બધા તેમના પરિવારને મળવા આવ્યા હતા. તેથી મારા પરિચયમાં એલન મસ્ક છે, હું મુખ્યમંત્રી હતો, ત્યારથી હું તેમને ઓળખું છું. તેથી, જો તમે તમારા પરિવાર સાથે, બાળકો સાથે આવ્યા હો, તો સ્વાભાવિક રીતે, તે પારિવારિક વાતાવરણ હતું. ઠીક છે, વસ્તુઓ થાય છે, ઘણા વિષયો પર ચર્ચા કરવામાં આવે છે. હવે જ્યારે તેમનું મિશન ચાલી રહ્યું છે, ત્યારે તેઓ આ કેવી રીતે કરી રહ્યા છે તે અંગે પણ ખૂબ જ ઉત્સાહિત છે. પરંતુ તે મારા માટે પણ ખૂબ જ ખુશીની વાત છે કારણ કે હું 2014માં સત્તામાં આવ્યો હતો અને હું એ પણ ઇચ્છું છું કે હું મારા દેશને મારા દેશમાં જેટલા પણ રોગો અને ખરાબ આદતો પ્રવેશી છે તેનાથી મુક્ત કરું. હવે, મેં અહીં જોયું 2014માં આવ્યા પછી, અમારી કોઈ વૈશ્વિક સ્તર પર ચર્ચા ન હતી, પણ જો હું એક દાખલો આપું તો તમે જોશો કે કામ કેવી રીતે થયું છે. મેં જોયું છે કે કેટલીક

સરકારી યોજનાઓ, ખાસ કરીને લોકકલ્યાણ માટેની યોજનાઓ, જેઓ ક્યારેય જન્મ્યા જ ન હતા તેનો લાભ લેતા હતા. ભૂતિયા નામ, લગ્ન કરી લે, વિધવા થાય, પેન્શન મળવા લાગે, અપંગ થાય, પેન્શન મળે. અને મેં ફરીથી તેની ચકાસણી કરવાનું શરૂ કર્યું. તમને જાણીને આશ્ચર્ય થશે કે 100 મિલિયન લોકો, 10 કરોડ લોકો, 10 કરોડ આવાં નામ, નકલી નામ, ડુપ્લિકેટ નામ, મેં તેમને સિસ્ટમથી દૂર કર્યાં. અને મેં જે પૈસા બચાવ્યા, તેનાથી મેં ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર શરૂ કર્યું. દિલ્હીમાંથી જેટલા પૈસા નીકળશે, તેટલા જ પૈસા તેના ખિરસામાં જવા જોઈએ. આ કારણે મારા દેશના જે પૈસા ખોટા હાથમાં જતા હતા, તેમાંથી લગભગ ત્રણ લાખ કરોડ રૂપિયા બચી ગયા છે. ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફરને કારણે હું ટેકનોલોજીનો ભરપૂર ઉપયોગ કરું છું, જેના કારણે કોઈ વચોટિયાઓ વગેરે હોતા નથી. સરકારમાં મેં ટેકનોલોજીના ખરીદદારો માટે એક જીઈએમ પોર્ટલ બનાવ્યું હતું. તેથી સરકાર ખરીદી, સમયની બચત, સારી સ્પર્ધા અને સારી વસ્તુઓ મેળવવામાં ઘણા પૈસા બચાવી રહી છે. અમારી પાસે પાલનનો ઘણો ભાર પણ હતો. મેં 40,000 કમ્પ્લાયન્સ પૂરા કર્યા છે. ઘણા જૂના કાયદા હતા જેના માટે કોઈ કારણ નહોતું. મેં લગભગ 1500 કાયદા રદ કર્યા છે. એટલે એક રીતે હું પણ સરકાર પર હાવી થઈ રહેલી આ બાબતોથી છુટકારો મેળવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો છું એટલે આ બાબતો એવી છે કે ડોઝની ચર્ચા થાય તે સ્વાભાવિક છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : તમે અને શી ઝિંગપિંગ એકબીજાને મિત્ર માનો છો. તાજેતરના તણાવને હળવો કરવામાં અને ચીન સાથે સંવાદ અને સહકાર ફરી શરૂ કરવામાં મદદ કરવા માટે, તે મિત્રતાને કેવી રીતે પુનર્જીવિત કરી શકાય?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જુઓ, ભારત અને ચીન વચ્ચેનો સંબંધ આજનો નથી, બંને પ્રાચીન સંસ્કૃતિઓ અને પ્રાચીન સભ્યતાઓ છે. અને આધુનિક વિશ્વમાં પણ તેમની

ભૂમિકા છે. જો તમે જૂના રેકૉર્ડ પર નજર નાખો તો ચીન અને ભારત સદીઓથી એકબીજા પાસેથી શીખતા આવ્યા છે, અને તે બંને વિશ્વના ઉત્કર્ષ માટે કોઈને કોઈ રીતે યોગદાન આપી રહ્યા છે. ભારતે આટલું મોટું યોગદાન આપ્યું છે. અને હું માનું છું કે આવા મજબૂત સંબંધો હતા, આવા ઊંડા સાંસ્કૃતિક સંબંધો હતા અને પાછલી સદીઓમાં આપણી વચ્ચે સંઘર્ષનો કોઈ ઇતિહાસ નથી. એકબીજા પાસેથી શીખવાનો, એકબીજાને જાણવાનો હંમેશા પ્રયાસ રહ્યો છે. અને બુદ્ધનો પ્રભાવ એક સમયે ચીનમાં સારો એવો હતો અને એ વિચાર અહીંથી ગયો હતો. આપણે ભવિષ્યમાં પણ આ સંબંધોને મજબૂત કરવાનું ચાલુ રાખવું જોઈએ. જ્યાં સુધી મતભેદો તો થતા રહે, બે પાડોશી દેશો હોય, તો પછી કંઈક તો થયા રાખે. પ્રસંગોપાત્ત મતભેદ પણ ખૂબ સ્વાભાવિક છે, તે દરેક વસ્તુ જેવું નથી, તે એક પરિવારમાં પણ રહે છે. પરંતુ અમે એ સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છીએ કે અમારા મતભેદો વિવાદોમાં ફેરવાય નહીં. એ જ રીતે અમે વિવાદ નથી કરતા પણ સંવાદ પર ભાર મૂકીએ છીએ. તો જ તે એક સ્થિર, સહકારી સંબંધ છે અને બંને દેશોના શ્રેષ્ઠ હિતમાં છે. તે સાચું છે કે અમારો સરહદી વિવાદ ચાલુ જ છે. તેથી 2020માં સરહદ પર બનેલી ઘટનાઓએ અમારી વચ્ચે નોંધપાત્ર અંતર બનાવ્યું હતું. પરંતુ મેં હમણાં જ રાષ્ટ્રપતિ શી જિનપિંગ સાથે બેઠક કરી હતી. ત્યાર બાદ સરહદ પર જે સ્થિતિ હતી તેમાં સ્થિતિ સામાન્ય થઈ ગઈ છે, અમે હવે 2020 પહેલાંની પરિસ્થિતિમાં કામ કરી રહ્યા છીએ. હવે ધીરે ધીરે શ્રદ્ધા અને ઉત્સાહ, ઉત્સાહ અને ઊર્જા પાછાં આવશે, તેમાં થોડો સમય લાગશે, કારણ કે વચ્ચે પાંચ વર્ષનો ગાળો છે. આપણું સહઅસ્તિત્વ માત્ર લાભદાયક જ નથી, પરંતુ વૈશ્વિક સ્થિરતા અને સમૃદ્ધિ માટે પણ મહત્ત્વપૂર્ણ છે અને જ્યારે 21મી સદી એશિયાની સદી છે, ત્યારે અમે ઇચ્છીએ છીએ કે ભારત અને ચીન વચ્ચેની સ્પર્ધા સ્વાભાવિક છે, સ્પર્ધા ખોટી વસ્તુ નથી, પરંતુ સંઘર્ષ ન થવો જોઈએ.

લેક્સ ફ્રિડમેન : ઉભરતા વૈશ્વિક યુદ્ધથી દુનિયા ચિંતિત છે. 21મી સદીમાં આપણે વૈશ્વિક યુદ્ધને કેવી રીતે

ટાળી શકીએ તે વિશે તમે શું કહી શકો ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જુઓ, કોવિડે આપણા બધાની મર્યાદાઓને ઉજાગર કરી છે. આપણે આપણી જાતને ગમે તેટલા મહાન રાષ્ટ્ર માનીએ, ખૂબ જ પ્રગતિશીલ, વૈજ્ઞાનિકો ખૂબ જ અદ્યતન છે, તે ગમે તે હોય, આપણે બધા પોતપોતાની રીતે, પરંતુ કોવિડ સમયગાળા દરમિયાન, આપણે બધા જમીન પર આવ્યા, વિશ્વના દરેક દેશ. અને પછી એવું લાગ્યું કે દુનિયા તેમાંથી કંઈક શીખશે, અને અમે નવી વિશ્વ વ્યવસ્થા તરફ પ્રયાણ કરીશું. ઉદાહરણ તરીકે, બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછી, એક વિશ્વ વ્યવસ્થાની રચના કરવામાં આવી હતી. તે કદાચ કોવિડ પછી થશે, પરંતુ કમનસીબે, પરિસ્થિતિ એવી હતી કે, શાંતિ તરફ જવાને બદલે, વિશ્વ અલગ પડી ગયું, અનિશ્ચિતતાનો સમય આવ્યો, યુદ્ધે તેને વધુ મુશ્કેલીમાં મૂકી દીધો. અને હું માનું છું કે આધુનિક યુદ્ધો માત્ર સંસાધનો કે હિંત માટે નથી, પરંતુ આજે હું જોઈ રહ્યો છું કે ઘણા બધા પ્રકારના સંઘર્ષો ચાલી રહ્યા છે, શારીરિક લડાઈઓની ચર્ચા થાય છે, પરંતુ દરેક ક્ષેત્રમાં એક સંઘર્ષ ચાલી રહ્યો છે. આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનો કે જેઓ જન્મ્યા છે અને લગભગ અપ્રસ્તુત બની ગયા છે, તેમાં સુધારો કરવામાં આવી રહ્યો નથી. યુએન જેવી સંસ્થાઓ તેમની ભૂમિકા ભજવી શકે નહીં. દુનિયાના જે લોકોને કાયદા અને નિયમોની પરવા નથી, તેઓ બધું જ કરી રહ્યા છે, તેમને કોઈ રોકી શકતું નથી. તેથી, આવી પરિસ્થિતિઓમાં, દરેક વ્યક્તિએ સંઘર્ષનો માર્ગ છોડીને સંકલનના માર્ગ પર આગળ આવવું એ ડહાપણભર્યું રહેશે. અને ઉત્ક્રાંતિનો માર્ગ સાચો હશે, વિસ્તારવાદનો માર્ગ કામ નહીં કરે. અને મેં અગાઉ કહ્યું તેમ, વિશ્વ એકબીજા પર નિર્ભર છે, એકબીજા સાથે જોડાયેલું છે, દરેકને દરેકની જરૂર છે, કોઈ પણ એકલું કશું કરી શકતું નથી. અને હું જોઈ શકું છું કે મારે જે વિવિધ મંચોમાં ભાગ લેવાનો છે, તેમાં દરેકને સંઘર્ષની ચિંતા છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે ખૂબ જ ટૂંક સમયમાં

તેનાથી છુટકારો મેળવીશું.

લેક્સ ફ્રિડમેન : તમારી કારકિર્દી અને તમારા જીવનમાં તમે ભારતના ઇતિહાસમાં ઘણી મુશ્કેલ પરિસ્થિતિઓ જોઈ છે. 2002ના ગુજરાત રમખાણો દરમિયાન મારે એ જાણવું છે કે એ ઘટનાથી તમે સૌથી મોટી કઈ બાબતો શીખ્યા હતા ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જુઓ, મને લાગે છે કે સૌથી પહેલાં તો તમે જે કહ્યું તે એ છે કે હું આ વિષયમાં નિષ્ણાત નથી, હું હવે ઇન્ટરવ્યૂ ઠીક કરી રહ્યો છું, નથી કરી રહ્યો, જેથી તમારા મનમાં દ્વિધા ઊભી થઈ. મને લાગે છે કે તમે ખૂબ મહેનત કરી છે, ઘણું સંશોધન કર્યું છે અને તમે દરેક વસ્તુની ઝીણવટમાં જવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. તેથી મને નથી લાગતું કે આ તમારા માટે મુશ્કેલ કામ છે. અને તમે કરેલા તમામ પોડકાસ્ટ, મને લાગે છે કે તમે સતત સારું પ્રદર્શન કરી રહ્યા છો. અને મને લાગે છે કે તમે મોટી પર સવાલ ઉઠાવવાને બદલે ભારતના વાતાવરણને જાણવાનો ભરપૂર પ્રયાસ કર્યો છે. અને તેથી જ મને લાગે છે કે સત્ય સુધી પહોંચવાના તમારા પ્રયત્નો છે, તેમાં પ્રામાણિકતા દેખાય છે. અને આ પ્રયાસ માટે હું તમને અભિનંદન આપું છું.

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જ્યાં સુધી તમે તે જૂની વાત કરી હતી. પરંતુ હું તમને 2002 અને ગુજરાત રમખાણ, પણ તેના પહેલાંના કેટલાક દિવસોનો તમને એક 12-15 મહિનાની તસવીર આપવા માંગું છું, જેથી તમે પરિસ્થિતિ શું હતી તેનો ખ્યાલ મેળવી શકો. ત્રણ વર્ષ પહેલાં 24 ડિસેમ્બર, 1999ની વાત છે. કાઠમંડુથી દિલ્હી આવી રહેલી ફ્લાઈટનું અપહરણ કરીને તેને અફઘાનિસ્તાન લઈ જવામાં આવી હતી, જેને કંદહાર લઈ જવામાં આવી હતી. અને ભારતના સૈંકડો મુસાફરોને બંધક

લેક્સ ફ્રિડમેન : ચૂંટણી જીતવા અને 1.4 અબજની વસતી ધરાવતા દેશમાં ચૂંટણી જીતવા માટે શું કરવું પડે છે ?

પ્રધાનમંત્રી : આ રીતે હું રાજકારણમાં આવ્યો. હું ખૂબ જ મોડેથી રાજકારણમાં જોડાયો અને હું સંગઠનાત્મક કામ કરતો હતો અને પછી મારી પાસે સંગઠનાત્મક કાર્ય અને ચૂંટણી વ્યવસ્થાપન પણ હતું. એટલે મારો સમય તેમાં જતો રહ્યો અને છેલ્લા 24 વર્ષથી દેશવાસીઓ અને ગુજરાતની જનતાએ મને સરકારના વડા તરીકે કામ કરવાની તક આપી છે, તેથી હું જેને ભગવાન માનું છું તે લોકો પ્રત્યે સમર્પિત ભાવના સાથે. તેમણે મને જે જવાબદારી સોંપી છે. હું તેને પૂર્ણ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો છું. મેં તેમનો વિશ્વાસ ક્યારેય તૂટવા દીધો નથી અને તેઓ મને હું જેવો છું તેવો જ જુએ છે. હું હમણાં કહું છું તેમ, સંતૃપ્તિની નીતિ 100 ટકા લાગુ થવી જોઈએ. લાભાર્થીઓ વચ્ચે કોઈ ભેદભાવ ન હોવો જોઈએ. ના જાતિ, ના પંથ, ના આસ્થા, ન તો પૈસા, ના રાજકારણ, આપણે બધા માટે જે કંઈ પણ કર્યું છે, અને તેના કારણે ભલે કોઈનું કામ ન થયું હોય તો પણ તેને એવું નથી લાગતું કે તેને ખોટા કારણોસર આમ કરવાથી રોકવામાં આવ્યો છે. આવતી કાલનો દિવસ હશે. અને પહેલું, મારા શાસનના મોડેલમાં વિશ્વાસ એ એક મોટી તાકાત છે. બીજું, હું ચૂંટણી-કેન્દ્રિત શાસન ચલાવતો નથી, હું જનકેન્દ્રિત શાસન ચલાવું છું. મારા દેશના લોકોને કેવી રીતે ફાયદો થઈ શકે? મારા દેશ માટે શું સારું છે? અને હું એક આધ્યાત્મિક યાત્રા પર હતો. એટલે હવે મેં દેશને ભગવાન તરીકે સ્વીકારી લીધો છે. અને મેં લોકોને ભગવાનના સ્વરૂપ તરીકે સ્વીકાર્યા છે. તેથી, એક પૂજારી તરીકે, મારે લોકોની સેવા કરવાનું ચાલુ રાખવું જોઈએ, આ મારો ઉદ્દેશ્ય છે. તો બીજી વાત એ છે કે હું લોકોથી અલગ નથી થતો, હું તેમની વચ્ચે રહું છું, હું તેમની જેમ રહું છું અને હું જાહેરમાં કહું છું કે જો તમે 11 કલાક કામ કરશો તો હું 12 કલાક કામ કરીશ. અને જો લોકો તેને જુએ છે, તો તેઓ તેને માને છે. બીજું, મને મારો પોતાનો કોઈ રસ નથી, ન તો હું મારી આસપાસ કોઈ સંબંધીને જોઉં છું, મને કોઈ પરિચિત દેખાય છે, તેથી સામાન્ય માણસને આ વસ્તુઓ ગમે છે અને કદાચ આવાં ઘણાં કારણો છે. બીજું, હું જે પક્ષનો છું, તેમાં લાખો સમર્પિત કાર્યકર્તાઓ છે, જેઓ ભારત માતાના કલ્યાણ માટે જીવે છે, દેશવાસીઓ, જેમણે રાજકારણમાં કશું જ મેળવ્યું નથી, તેઓ કશું જ બન્યા નથી, સત્તાના આ કોરિડોરમાં ક્યારેય આવ્યા નથી. લાખો કામદારો છે જે દિવસ-રાત કામ કરે છે. વિશ્વનો સૌથી મોટો રાજકીય પક્ષ છે, હું તે પાર્ટીનો સભ્ય છું, મને ગર્વ છે. અને મારી પાર્ટીની ઉંમર પણ ઘણી નાની છે, તેમ છતાં... લાખો કાર્યકર્તાઓની મહેનત લોકો જુએ છે અને તેઓ સ્વાર્થ વગર આટલી મહેનત કરે છે, જેના કારણે ભાજપ પર લોકોનો વિશ્વાસ વધે છે અને તેના કારણે તેઓ ચૂંટણી જીતી જાય છે. મેં કેટલી ચૂંટણી જીતી છે તેની ગણતરી કરી નથી, પરંતુ અમને સતત લોકોના આશીર્વાદ મળી રહ્યા છે.

બનાવવામાં આવ્યા હતા. ભારતભરમાં એક મોટું તોફાન હતું, લોકોના જીવન-મરણનો પ્રશ્ન હતો. હવે, 2000ના દાયકામાં, અમારા દિલ્હીના લાલ કિલ્લા પર એક આતંકવાદી હુમલો થયો હતો. એક નવું તોફાન

ઉમેરાયું. 11 સપ્ટેમ્બર, 2001ના રોજ અમેરિકાના ટૂંક ગ્રાવર્સ પર એક મોટો આતંકવાદી હુમલો થયો હતો, તેણે ફરી એકવાર વિશ્વને ચિંતામાં મૂકી દીધું હતું, કારણ કે એક જ પ્રકારના લોકો આ બધી જગ્યાએ કરી રહ્યા

હતા. ઓક્ટોબર 2001માં જમ્મુ-કાશ્મીર વિધાનસભા પર આતંકી હુમલો થયો હતો. 13 ડિસેમ્બર 2001ના રોજ ભારતની સંસદ પર આતંકી હુમલો થયો હતો. એટલે કે તમે તે સમયે 8-10 મહિનાની ઘટનાઓ, વૈશ્વિક સ્તરની ઘટનાઓ, આતંકવાદી ઘટનાઓ, રક્તપાતની ઘટનાઓ, નિર્દોષ લોકોની ઘટનાઓ જુઓ. તેથી, કોઈપણ રીતે, અશાંતિ માટે એક તણખો પૂરતો છે, આ પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ હતી, તે થઈ ગઈ હતી. અચાનક 7મી

ઓક્ટોબર, 2001ના રોજ મને મુખ્યમંત્રી બનવાની જવાબદારી માથે આવી પડી અને એ પણ મારી સૌથી મોટી જવાબદારી હતી, ગુજરાતમાં આવેલા ધરતીકંપના પુનર્વસન માટે અને એ છેલ્લી સદીનો સૌથી મોટો ધરતીકંપ હતો. હજારો લોકો માર્યા ગયા હતા. તેથી એક કામ માટે હું જવાબદાર હતો, મુખ્યમંત્રીનું કામ મારા પર હતું. તે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ કાર્ય હતું અને હું શપથ લીધાના પહેલા જ દિવસથી આ કાર્યમાં જોડાયો.

હું એક એવી વ્યક્તિ છું જેનો સરકારના નામ સાથે ક્યારેય કોઈ સંબંધ નહોતો, હું ક્યારેય સરકારમાં નહોતો, મને ખબર નહોતી કે સરકાર શું છે. હું ક્યારેય ધારાસભ્ય નથી રહ્યો, મેં ક્યારેય ચૂંટણી લડી નથી. મારે જીવનમાં પહેલીવાર ચૂંટણી લડવી પડી હતી. 24 ફેબ્રુઆરી, 2002ના રોજ, હું પ્રથમ વખત ધારાસભ્ય બન્યો, હું ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિ બન્યો. અને મેં સૌ પ્રથમ 24 તારીખે કે 25મીએ કે 26મીએ ગુજરાત વિધાનસભામાં પગ મૂક્યો હતો. 27મી ફેબ્રુઆરી 2002ના રોજ વિધાનસભામાં મારું બજેટ સત્ર હતું, અમે ગૃહમાં બેઠા હતા અને તે દિવસે એટલે કે હું હમણાં જ ધારાસભ્ય બન્યો હતો, ત્રણ દિવસ વીતી ગયા હતા અને ગોધરાકાંડ થયો હતો અને એક ભયંકર ઘટના બની હતી, લોકોને જીવતા સળગાવી દેવામાં આવ્યા હતા. તમે કલ્પના કરી શકો છો કે કંદહાર વિમાનના અપહરણની પૃષ્ઠભૂમિ, અથવા સંસદ પરનો

હુમલો અથવા 9/11 અને આટલી મોટી સંખ્યામાં લોકોના મૃત્યુ અને જીવતા સળગાવવાની પૃષ્ઠભૂમિ. કશું ન થવું જોઈએ, આપણે પણ તે ઇચ્છીએ છીએ, જેને જોઈએ છે, ત્યાં શાંતિ હોવી જોઈએ.

બીજું, જે લોકો કહે છે કે તેઓ મોટાં રમખાણ વગેરે છે, તો પછી આ મૂંઝવણ ફેલાવવામાં આવી છે. જો તમે 2002 પહેલાના આંકડા પર નજર નાખો તો ખબર પડે છે કે ગુજરાતમાં કેટલાં રમખાણો થતાં

હતાં. ક્યાંક ને ક્યાંક કફરું હંમેશા રહેતો હતો. નાની વાતમાં કોમી હિંસા થતી હતી, સાયકલ ટકરાય તો કોમી હિંસા થતી હતી. 2002 પહેલાં ગુજરાતમાં 250થી વધુ મોટાં રમખાણો થયાં હતાં. અને 1969માં થયેલા તોફાનો લગભગ 6 મહિના સુધી ચાલ્યાં હતાં. એટલે કે દુનિયાના એ ચિત્રમાં હું ક્યાંય ન હતો, હું તમને એ સમય વિશે કહું છું. અને આટલી મોટી ઘટના એટલી બધી સ્પાર્કિંગ પોઇન્ટ બની ગઈ કે કેટલાક લોકો હિંસક બની ગયા. પરંતુ કોર્ટે તેને ખૂબ જ વિગતવાર જોયું છે. એ વખતે જે લોકો મારો વિરોધ કરે છે તે સરકારમાં હતા. અને તેઓ ઇચ્છતા હતા કે મારા પર લગાવવામાં આવેલા તમામ આરોપો માટે મને સજા કરવામાં આવે. પરંતુ તેમના લાખો પ્રયત્નો પછી પણ ન્યાયતંત્રે તેનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું, 2-2 વખત કર્યું અને હું સંપૂર્ણપણે નિર્દોષ સાબિત થયો. જેમણે ગુનો કર્યો હતો તેમના માટે કોર્ટે પોતાનું કામ કર્યું છે. પરંતુ સૌથી મોટી વાત એ છે કે ગુજરાતમાં જ્યાં વર્ષમાં ક્યાંક ને ક્યાંક રમખાણો થતાં હતાં, ત્યાં 2002 પછી આજે 2025 છે, 20-22 વર્ષમાં ગુજરાતમાં કોઈ મોટાં રમખાણો થયાં નથી, ત્યાં સંપૂર્ણ શાંતિ છે, અને અમારો પ્રયાસ રહ્યો છે કે અમે વોટબેંકની રાજનીતિ નથી કરતા, અમે બધા સાથે છીએ. આપણે ‘સૌનો વિકાસ, સૌનો વિશ્વાસ, સૌનો પ્રયાસ’ના મંત્રને અનુસરીએ છીએ. ‘તુષ્ટીકરણની રાજનીતિ’થી આપણે ‘મહત્વાકાંક્ષાના રાજકારણ’

તરફ આગળ વધ્યા છીએ. અને તેના કારણે જ જેને કંઈ કરવાનું હોય તે આપણી સાથે જોડાઈ જાય છે અને ગુજરાતને સુવિકસિત રાજ્ય બનાવવા માટે અમે સતત તે દિશામાં પ્રયાસો કરી રહ્યા છીએ.

લેક્સ ફ્રિડમેન : ઘણા લોકો તમને પ્રેમ કરે છે. પરંતુ એવા પણ લોકો છે જે તમારી ટીકા કરે છે, તમે ટીકાકારો સાથે કેવી રીતે વ્યવહાર કરો છો, તમે ટીકાનો સામનો કેવી રીતે કરો છો?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જુઓ તમે શું કહ્યું, આલોચના કરો અને કેવી રીતે વ્યવહાર કરો છો. એટલે જો મારે એક જ વાક્યમાં કહેવું હોય તો હું તેને આવકારું છું. કારણ કે મને વિશ્વાસ છે કે ટીકા એ લોકશાહીનો આત્મા છે. જો તમે પણ ડેમોક્રેટ છો, જો તમારા લોહીમાં લોકશાહી છે, તો આપણાં શાસ્ત્રોમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે ‘નિંદક નિયરે રાખીએ’, જે વિવેચકો છે તેઓએ તમારી સૌથી નજીક રહેવું જોઈએ. તેથી તમે લોકશાહી રીતે, સારી રીતે, સારી માહિતી સાથે કામ કરી શકો છો. અને હું માનું છું કે ત્યાં વધુ ટીકા થવી જોઈએ અને ઘણી ટીકા થવી જોઈએ. પરંતુ મારી ફરિયાદ એ છે કે આજકાલ કોઈ ટીકા થતી નથી, ટીકા કરવા માટે વ્યક્તિએ ઘણું ભણવું પડે છે, વિષયની વિશિષ્ટતાઓમાં જવું પડે છે, સત્ય અને અસત્ય શોધવું પડે છે. આજકાલ લોકો કોઈ અભ્યાસ કરતા નથી, શોર્ટકટ શોધવાની આદતને કારણે રિસર્ચ નથી કરતા, નબળાઈઓ શોધતા નથી અને આરોપ લગાવવા લાગે છે. આરોપ અને ટીકા વચ્ચે મોટો તફાવત છે. તમે જે લોકોનો ઉલ્લેખ કરી રહ્યા છો તે આરોપો છે, તે ટીકા નથી. અને લોકશાહીને મજબૂત કરવા માટે ટીકાની જરૂર છે. આરોપોથી કોઈનું ભવું થતું નથી. તૂત-તૂત-મૈ-મૈ ચાલે છે. અને તેથી હું હંમેશાં ટીકાને આવકારું છું અને જ્યારે આક્ષેપો ખોટા હોય છે, ત્યારે હું મારા સમર્પણ સાથે સ્વયંભૂ રીતે મારા દેશની સેવા કરું છું.

લેક્સ ફ્રિડમેન : હા, તમે જેની વાત કરી રહ્યા છો

તે મારા માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે હું સારા પત્રકારત્વની પ્રશંસા કરું છું. અને કમનસીબે, આધુનિક સમયમાં ઘણા પત્રકારો હેડલાઇન્સ શોધવા માટે ઝડપી હોય છે, અને તેમના મપર આવું કરવાનો આરોપ લગાવે છે. કારણ કે તેમને હેડલાઇન્સ, સસ્તી પબ્લિસિટી જોઈએ છે. મને લાગે છે કે કોઈને પત્રકાર બનવાની ઇચ્છા અને ભૂખ હોવી જ જોઈએ. અને તે માટે ઊંડી સમજની જરૂર પડે છે. લોકો વધારે પ્રયત્ન કરતા નથી અને વધારે સંશોધન કરતા નથી. મને ખબર નથી કે મેં કેટલાં પુસ્તકો વાંચ્યા છે. મેં માત્ર અનુભવની તૈયારીમાં ઘણું વાંચ્યું છે, ફક્ત સમજવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. તે માટે ઘણી તૈયારી કરવી પડે છે, ઘણું કામ કરવું પડે છે. અને હું ઇચ્છું છું કે પત્રકારો તે કરે. આ આધાર પર જ તમે ટીકા કરી શકો છો, તમે સત્તામાં બેઠેલા લોકોની પરિસ્થિતિ શું છે તેની જટિલતાને ચકાસી શકો છો. તેમની શક્તિઓ, તેમની નબળાઈઓ અને તેમની ભૂલો જે તેમણે કરી છે, પરંતુ આ માટે ઘણી તૈયારીની જરૂર છે. હું ઇચ્છું છું કે આવા પત્રકારો આવી બાબતો પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરે.

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“સારી રીતે નિર્દેશિત અને વિશિષ્ટ આલોચના તમને નીતિ નિર્માણમાં ખરેખર મદદ કરે છે. આમાંથી સ્પષ્ટ કટ પોલિસી વિઝન ઊભરી આવે છે. અને હું ખાસ કરીને આવી બાબતો પર ધ્યાન આપું છું કે હું આવી ટીકાને આવકારું છું. જુઓ, તમે શું કહ્યું, પત્રકારત્વનું મથાળું, જો મથાળા સાથે કોઈ મોહ હોય, અને કદાચ કોઈ શબ્દોની રમત રમે, તો મને તેનો બહુ વાંધો નથી. એજન્ડા સાથે જે કામ થાય છે, સત્યને નકારવામાં આવે છે, તો પછી તે આવનારા દાયકાઓને બરબાદ કરી નાખશે. જો કોઈ સારા શબ્દોથી મોહિત થઈ જાય છે, જો કોઈ તેના વાચકો અથવા પ્રેક્ષકો છે, તો તેને તે ગમે છે, તો ચાલો આપણે શક્ય તેટલું સમાધાન કરીએ. પરંતુ જો ઇરાદો ખોટો હોય, જો તમારે એજન્ડા નક્કી કરવો હોય અને વસ્તુઓ સેટ કરવી હોય, તો તે

લેક્સ ફ્રિડમેન : તમે દરરોજ ઘણા કલાકો કામ કરો છો. શું તમે ક્યારેય થાકતા નથી?

પ્રધાનમંત્રી : જુઓ, પહેલું, હું માનતો નથી કે હું જ કામ કરું છું. હું મારી આસપાસના લોકો તરફ જોઉં છું અને હું હંમેશાં વિચારું છું કે, તેઓ મારા કરતાં વધારે કરે છે. જ્યારે હું ખેડૂત વિશે વિચારું છું, ત્યારે મને લાગે છે કે ખેડૂત કેટલું સખત કામ કરે છે. તે ખુલ્લા આકાશ નીચે ખૂબ જ પરસેવો પાડે છે. જ્યારે હું મારા દેશના સૈનિકોને જોઉં છું, ત્યારે મને લાગે છે કે, કેટલા કલાકો સુધી કોઈ બરફમાં, રણમાં, પાણીમાં દિવસ-રાત કામ કરે છે. જ્યારે હું કોઈ કાર્યકરને જોઉં છું, ત્યારે મને લાગે છે કે તે કેટલી મહેનત કરી રહ્યો છે. હું હંમેશાં વિચારું છું કે દરેક પરિવારમાં મારી માતાઓ અને બહેનો પરિવારની ખુશી માટે ખૂબ જ મહેનત કરે છે. સવારે સૌથી પહેલાં ઊઠીને, મોડી રાત્રે

સૂઈ જાઓ અને પરિવારમાં બધાનું ધ્યાન રાખો, સામાજિક સંબંધોનું પણ ધ્યાન રાખો. તેથી હું વિચારું છું તેમ, મને લાગે છે કે, અરે, લોકો કેટલું કામ કરે છે? હું કેવી રીતે સૂઈ શકું? હું કેવી રીતે આરામ કરી શકું? તેથી મારી સ્વાભાવિક પ્રેરણા, જે વસ્તુઓ મારી આંખોની સામે છે, તે મને પ્રેરણા આપતી રહે છે. બીજું, મારી જવાબદારીઓ મને દોડતી કરે છે. દેશવાસીઓએ મને જે જવાબદારી આપી છે, મને હંમેશાં લાગે છે કે હું મારી જાતને એન્જોય કરવા માટે પોસ્ટ પર નથી આવ્યો. હું મારાથી બનતો પ્રયત્ન કરીશ. હું કદાચ બે કામ કરી શકીશ નહીં. પણ મારા પ્રયત્નોમાં કમી નહીં રહે. મહેનતની કમી નહીં રહે. અને જ્યારે હું 2014માં ચૂંટણી લડી રહ્યો હતો, જ્યારે હું પહેલાં ગુજરાતમાં હતો, ત્યારે મેં તેને લોકોની સામે મૂક્યો હતો અને જ્યારે હું અહીં આવ્યો હતો, ત્યારે મેં અહીં પણ કહ્યું હતું, હું દેશવાસીઓને વચન આપું છું કે હું ક્યારેય મહેનત કરવામાં પાછળ નહીં રહું. બીજું, હું કહેતો હતો કે હું ખરાબ ઈરાદાથી કશું જ નહીં કરું. અને ત્રીજું, મેં કહ્યું, હું મારા માટે કશું જ નહીં કરું. આજે હું ચોવીસ વર્ષનો થઈ ગયો છું. આટલા લાંબા સમય સુધી દેશવાસીઓએ મને સરકારના વડા તરીકે કામ આપ્યું છે. મેં આ ત્રણ માપદંડ પર પોતાની જાતને રાખી છે અને હું તે કરું છું. તેથી હું 1.4 અબજ લોકોની સેવા કરવા, તેમની આકાંક્ષાઓ, તેમની જરૂરિયાતો, મારાથી થઈ શકે તેટલું સખત, જેટલું થઈ શકે તેટલું કરી છૂટવાના મૂડમાં છું. આજે પણ મારી એનર્જી એ જ છે.

ચિંતાનો વિષય છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : અને તેમાં, સત્યને નુકસાન થાય છે, તેવું હું માનું છું.

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ મને યાદ છે કે એક વખત લંડનમાં મારું ભાષણ હતું. લંડનમાં એક ગુજરાતી અખબાર છે,

એટલે તેમણે એક કાર્યક્રમ રાખ્યો હતો જેમાં હું હાજર હતો. એટલે મેં મારા વક્તવ્યમાં આ રીતે કહ્યું, મેં કહ્યું, જુઓ, કારણ કે તેઓ પત્રકાર હતા, તે પત્રકારનો કાર્યક્રમ હતો, તેથી મેં કહ્યું, ‘જુઓ ભાઈ, કેવા પ્રકારનું પત્રકારત્વ કરવું જોઈએ?’ શું તે માખી જેવું હોવું જોઈએ કે પછી મધમાખી જેવું હોવું જોઈએ? તેથી મેં કહ્યું કે એક માખી ગંદકી પર બેસે છે અને ગંદકી ઉપાડીને ફેલાવે છે. ત્યાં એક મધમાખી છે જે ફૂલ પર બેસે છે અને મધ લે છે અને મધનો સંચાર કરે છે. પરંતુ, જો

કોઈ ખોટું કરે છે, તો મધમાખી એવી રીતે ડંખે છે કે તમે ત્રણ દિવસ સુધી કોઈને તમારું મોઢું બતાવી શકતા નથી. તેથી મેં કહ્યું, ‘હવે હું... કોઈએ મારી અડધી વાત ઉપાડી લીધી અને તેના વિશે ઘણો વિવાદ ઊભો કર્યો. તેથી હું ખૂબ પ્રામાણિકપણે નકારાત્મકતા વિશે કશું કહેતો ન હતો, તેની ઉપર હું તમને મધમાખીની તાકાત જણાવતો હતો કે જો તે આ પ્રકારનો નાનો ડંખ પણ કરે છે, તો તમે ત્રણ દિવસ સુધી તમારો ચહેરો બતાવી શકતા નથી. તમારે તમારો ચહેરો છુપાવવો પડશે. આ જ પત્રકારત્વની તાકાત હોવી જોઈએ. પરંતુ, કેટલાક લોકોને ફ્લાય પાથ ગમે છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : હું વિચારી રહ્યો હતો કે અવિશ્વસનીય ચૂંટણી પ્રણાલી અને મિકેનિઝમ વિશે તમારો અભિપ્રાય શું છે ? ભારતમાં જે રીતે ચૂંટણીઓ યોજાય છે તેનાથી મને આશ્ચર્ય થયું. કોઈ પણ મતદાતા મતદાન મથકથી બે કિલોમીટરથી વધુ દૂર ન હોવો જોઈએ. આ કારણે ભારતના અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં વોટિંગ મશીન લઈ જવાની અનેક વાતો સામે આવી રહી છે. તે ખરેખર અવિશ્વસનીય છે. બસ, દરેક મતદાતાની ગણતરી થાય છે. અને 60 કરોડથી વધુ લોકો મતદાન કરે છે તે પદ્ધતિ, શું એવી કોઈ વાર્તા છે કે જેના વિશે તમે વાત કરી શકો છો, જે તમને ખાસ કરીને પ્રભાવશાળી લાગે છે, અથવા કદાચ તમે સામાન્ય રીતે આટલી મોટી ચૂંટણી યોજવાની પદ્ધતિ વિશે વાત કરી શકો છો, તે પણ આટલી મોટી લોકશાહીમાં ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ સૌથી પહેલા હું તમારો ખૂબ આભારી છું કે તમે એક ખૂબ જ સારો પ્રશ્ન પૂછ્યો છે જે દુનિયામાં લોકતંત્રમાં વિશ્વાસ રાખનારા લોકોએ આ જવાબ સાંભળવો જ જોઈએ. ક્યારેક ચૂંટણીમાં જીત અને હારની ચર્ચા થતી હોય છે, પરંતુ આટલા મોટા પાયે શું કામ થાય છે તેની કોઈ ચર્ચા થતી નથી. હવે જુઓ, 2024 ની ચૂંટણીની જેમ, તાજેતરની લોકસભાની ચૂંટણીઓ, 980 મિલિયન નોંધાયેલા મતદારો અને

દરેકની પાસે એક ફોટો છે, દરેક પાસે સંપૂર્ણ બાયો-ડેટા છે. આવા મોટા ડેટા અને આ સંખ્યા ઉત્તર અમેરિકાની વસ્તી કરતાં બમણાથી વધુ છે. તે યુરોપિયન યુનિયનની સંપૂર્ણ વસ્તી કરતા વધારે છે. 98 કરોડ નોંધાયેલા મતદારોમાંથી 64.6 કરોડ લોકો ઘરની બહાર નીકળ્યા હતા અને મે મહિનામાં મારા દેશમાં આકરી ગરમી પડી રહી છે અને કેટલીક જગ્યાએ 40 ડિગ્રી તાપમાન છે, તેમણે પોતાનો મત આપ્યો હતો. અને આ મત આપનારા લોકોની સંખ્યા અમેરિકાની કુલ વસ્તી કરતા બમણી છે. 10 લાખથી વધુ મતદાન મથકો જ્યાં મતદાન થયું હતું, 10 લાખથી વધુ મતદાન મથકો, કેટલા લોકો જોઈએ ? મારા દેશમાં 2500થી વધુ રાજકીય પક્ષો છે, વિશ્વના દેશના લોકો માટે આ આંકડો સાંભળીને આશ્ચર્ય થાય છે કે આવા દેશમાં 2500 રજિસ્ટર્ડ રાજકીય પક્ષો છે. મારા દેશમાં 900થી વધુ 24x7 ટીવી ચેનલો છે અને 5000થી વધુ દૈનિક અખબારો છે. આ વાત લોકતંત્ર સાથે જોડાયેલી છે અને ગામડાની કોઈ પણ વ્યક્તિ જે આપણા દેશમાં સૌથી ગરીબ છે, તે ટેકનોલોજીને ખૂબ જ ઝડપથી અપનાવે છે. વિશ્વના ઘણા દેશોમાં મહિનાઓ સુધી ચૂંટણીનાં પરિણામો આવતાં નથી, મારે ત્યાં એક દિવસમાં પરિણામ આવે છે, તેથી ઘણા લોકોની ગણતરી થાય છે અને તમે સાચું જ કહ્યું છે કે કેટલાક અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં મતદાન મથકો છે, આપણે તેને હેલિકોપ્ટર દ્વારા મોકલવા પડે છે. અરુણાચલ પ્રદેશનું એક પોલિંગ બૂથ કદાચ વિશ્વનું ટોચનું મતદાન મથક હશે. અહીં ગુજરાતના ગીરના જંગલમાં મારી પાસે એક પોલિંગ બૂથ હતું, જ્યાં માત્ર એક જ મતદાર હતો, તેના માટે એક પોલિંગ બૂથ હતું, ગીરના જંગલમાં જ્યાં ગીરની જમીનો આવેલી છે. તેથી આપણી પાસે લોકશાહી માટે કામ કરવા માટે, લોકશાહીને મજબૂત કરવા માટે ઘણા પ્રકારના પ્રયત્નો છે, અને મતદાન માટેની આખી વ્યવસ્થા આપણી છે અને તેથી જ હું કહું છું કે ફક્ત ભારતનું સ્વતંત્ર ચૂંટણી પંચ જ વિશ્વમાં ચૂંટણીઓ યોજે છે. તે તમામ નિર્ણયો લે છે. તે પોતાનામાં જ એક એવી તેજસ્વી વાર્તા છે કે વિશ્વની મોટી યુનિવર્સિટીઓએ તેનો કેસ સ્ટડી કરવો જોઈએ. તેના મેનેજમેન્ટ માટે કેસ સ્ટડી કરવી જોઈએ કે

ઘણા બધા લોકો મત આપે છે, તે કેટલી મોટી રાજકીય સતર્કતા હશે. આ બધી બાબતોનો મોટો કેસ સ્ટડી કરીને દુનિયાની નવી પેઢીની સામે મૂકવો જોઈએ.

લેક્સ ફ્રિડમેન - તમે વિશ્વના સૌથી શક્તિશાળી માણસોમાંના એક છો. આટલી શક્તિ હોવાને કારણે તમારા પર કેવી રીતે અલગ અસર થાય છે?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“પહેલું, કદાચ મારા માટે જે શબ્દો છે તે મારા જીવનમાં બંધબેસતા નથી. હું શક્તિશાળી છું એવો દાવો હું કરી શકું તેમ નથી કે હું નોકર છું એવું પણ કહી શકું તેમ નથી. અને હું મારી જાતને મુખ્ય સેવક તરીકે પણ ઓળખું છું. અને સેવાના મંત્ર સાથે નીકળ્યો છું. જ્યાં સુધી પાવરની વાત છે, મેં ક્યારેય પાવરની ચિંતા કરી નથી. હું ક્યારેય સત્તાની રમતોને આગળ વધારવા રાજકારણમાં આવ્યો નથી. અને શક્તિશાળી બનવાને બદલે, હું કહીશ કે મારામાં પ્રો વર્કફુલ બનવાની ક્ષમતા હોવી જોઈએ. હું શક્તિશાળી નથી, હું પ્રો વર્કર છું. અને મારો હેતુ હંમેશાં લોકોની સેવા કરવાનો રહ્યો છે, જો હું તેમના જીવનમાં કંઈપણ સકારાત્મક ફાળો આપી શકું છું, તો તે કરવાનો મારો ઇરાદો છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : શું તમે ક્યારેય એકલતા અનુભવો છો?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“જુઓ, મને ક્યારેય એકલું નથી લાગતું. આનું કારણ એ છે કે હું હંમેશાં 1+1ના સિદ્ધાંતમાં માનું છું અને 1+1નો મારો સિદ્ધાંત મને સાત્ત્વિક રીતે ટેકો આપે છે અને જો કોઈ પૂછે કે 1+1 કોણ છે, તો હું કહું છું કે, પ્રથમ 1 મોટી છે અને +1 એ ભગવાન છે. હું કદી એકલો નથી હોતો તે હંમેશા મારી સાથે હોય છે. તેથી, હું હંમેશાં સ્વામી વિવેકાનંદના સિદ્ધાંતોને અનુસરીને જીવ્યો છું અને મેં કહ્યું હતું કે ‘નર સેવા એ જ નારાયણ સેવા છે’. મારા માટે દેશ ભગવાન છે, નર એ જ નારાયણ છે. તેથી, મેં લોકસેવા એ જ ઈશ્વરની સેવા છે એવી ભાવનાથી શરૂઆત કરી છે, અને તેથી જ એકલતાને એ રીતે નિયંત્રિત કરવાનો કોઈ દાખલો મારી પાસે નહોતો. હવે કોવિડના સમયે તમામ પ્રતિબંધો અમલમાં હોવાથી, મુસાફરી બંધ કરી દેવામાં આવી હતી. તો સમયનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો, તે લોકડાઉન હતું. તેથી મેં જે કર્યું તે એ હતું કે, મેં વિડિઓ કોન્ફરન્સ દ્વારા શાસનનું એક મોડેલ વિકસાવ્યું અને ઘરેથી કામ કરવાનું અને વર્ચ્યુઅલ રીતે

મળવાનું શરૂ કર્યું. મેં મારી જાતને વ્યસ્ત રાખી. બીજું, મેં નક્કી કર્યું કે હું જે લોકો સાથે આખી જિંદગી કામ કરતો રહ્યો છું, દેશભરમાં મારા કાર્યકરો, 70+ લોકોને, કોવિડના સમયમાં, નાનામાં નાના કામદારોને પણ એટલે કે પારિવારિક પૃષ્ઠભૂમિ ખૂબ જ સામાન્ય રહેશે. 70+ લોકો છે, હું તેમને બોલાવતો હતો અને હું તેમની સાથે વાત કરતો હતો કે શું તેમની તબિયત સારી છે, તેમનો પરિવાર બરાબર છે કે નહીં, તેમની આસપાસના વિસ્તારોમાં સિસ્ટમ કેવી રીતે ચાલી રહી છે. તેથી હું પણ તેમની સાથે એક રીતે કનેક્ટ થતો હતો. જૂની યાદોને પાછી લાવવામાં આવી. તેઓ પણ વિચારતા હતા કે તેઓ ત્યાં પહોંચી ગયા છે, તેઓ આટલી મોટી જવાબદારી છે, પરંતુ આજે તેઓ મને બીમારીના સમયે બોલાવે છે. અને હું દૈનિક અને સમગ્ર કોવિડ સમયગાળાની વચ્ચે દૈનિક સરેરાશ 30-40 કોલ કરતો હતો. તેથી હું પોતે વૃદ્ધ લોકો સાથે વાત કરવામાં આનંદ માણતો હતો. તેથી તે એકલતા નહોતી, હું મારી વ્યસ્તતા જાળવવાના રસ્તાઓ શોધતો રહ્યો છું. અને હું મારી જાત સાથે વાતચીત કરવા માટે ખૂબ જ ટેવાઈ ગયો છું. મારું હિમાલયનું જીવન મને ખૂબ મદદ કરી રહ્યું છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : એઆઈની અસરો વિશે કશુંક કહેશો ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ મને લાગે છે કે એઆઈ વિકાસ એક સહયોગ છે. અહીં દરેક જણ તેમના અનુભવો અને ભણતરથી એકબીજાને ટેકો આપી શકે છે. અને ભારત માત્ર તેનું મોડેલિંગ જ નથી કરી રહ્યું, પરંતુ ચોક્કસ ઉપયોગના કિસ્સાઓ અનુસાર એઆઈ આધારિત એપ્લિકેશનો પણ વિકસાવી રહ્યું છે. જીપીયુને સમાજના તમામ વર્ગો સુધી સુલભ બનાવવા અમારી પાસે વિશિષ્ટ માર્કેટલેસ આધારિત મોડલ છે. ભારતમાં થઈ રહ્યો છે માનસિકતા બદલાવ - ઐતિહાસિક પરિબળો, સરકારી કામકાજનો અભાવ કે સારી સપોર્ટ સિસ્ટમના કારણે. એ વાત સાચી છે કે બીજાની નજરમાં વિલંબ થશે. જ્યારે મને

5G મળી. દુનિયા વિચારતી હતી કે 5Gમાં આપણે ઘણા પાછળ છીએ. પરંતુ એક વખત અમે શરૂઆત કરી કે આજે આપણે 5G આપનારો દુનિયાનો સૌથી ઝડપી દેશ બની ગયા છીએ. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં એક કંપનીના માલિક આવ્યા હતા. તેઓ પોતાનો અનુભવ શેર કરી રહ્યા હતા. તેઓ કહેતા હતા કે મારે અમેરિકામાં જાહેરાત આપવી જોઈએ, અમને એન્જિનિયરોની જરૂર છે. તેથી જે ઇજનેરો મારી પાસે આવશે તે વધુમાં વધુ એક ઓરડો ભરાશે. અને જો હું ભારતમાં જાહેરાત કરું, તો ફૂટબોલનું મેદાન પણ ટૂંકું પડે, ઘણા ઇજનેરો આવે. એટલે કે ભારત પાસે આટલી મોટી માત્રામાં ટેલેન્ટ પુલ છે. આ તેની સૌથી મોટી તાકાત છે અને ઇન્ટેલિજન્સ આર્ટિફિશિયલ પણ રિયલ ઇન્ટેલિજન્સની મદદથી ચાલે છે. વાસ્તવિક બુદ્ધિમત્તા વિના કૃત્રિમ બુદ્ધિનું ભવિષ્ય હોઈ જ ન શકે. અને તે વાસ્તવિક બુદ્ધિ ભારતના યુવાપ્રતિભા પુલમાં છે. અને મને લાગે છે કે તેની પોતાની એક મોટી તાકાત છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : અમેરિકામાં તકનીકી નેતાઓ ભારતીય મૂળના છે. તેમની ભારતીય પૃષ્ઠભૂમિનું એવું તે શું છે જે તેમને આટલા સફળ બનાવવા માટે સક્ષમ બનાવે છે?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ જુઓ, ભારતનાં મૂલ્યો એવાં છે કે જન્મસ્થળ અને સાધનાની ભૂમિ માટે આદર વચ્ચે કોઈ ભેદ ન હોવો જોઈએ. જન્મસ્થળ પ્રત્યે સમર્પણની ભાવના હોય એટલી હદે કાર્યભૂમિ પ્રત્યે સમર્પણની ભાવના પણ હોવી જોઈએ. અને તમે જે શ્રેષ્ઠ આપી શકો તે તમારે આપવું જોઈએ. અને આ વિધિને કારણે દરેક ભારતીય જ્યાં પણ હોય ત્યાં પોતાનું સર્વશ્રેષ્ઠ આપવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તે ત્યારે જ કરશે જ્યારે તે મોટા પદ પર હશે, પરંતુ નાની સ્થિતિમાં પણ હશે. અને બીજું, તેઓ ખોટી બાબતોમાં ફસાઈ જતા નથી. મોટાભાગે તે યોગ્ય કામનો હોય છે અને બીજું, તેનો સ્વભાવ એવો હોય છે કે તે બધાની સાથે મળી જાય

છે. આખરે સફળતા માટે, તમારી પાસે પૂરતું જ્ઞાન નથી. તમારામાં ટીમ વર્ક કરવાની તાકાત છે, દરેક વ્યક્તિને સમજવાની અને તેમની સાથે કામ કરવાની ક્ષમતા એક મોટી વાત છે. મોટાભાગે, ભારતમાં ઊછરેલા લોકો, જે સંયુક્ત પરિવારોમાંથી આવે છે, ખુલ્લા સમાજમાંથી બહાર આવ્યા છે, તેમના માટે ખૂબ જ સરળ છે કે તેઓ સરળતાથી આવાં મોટાં કાર્યોનું નેતૃત્વ કરી શકે છે. અને માત્ર આ મોટી કંપનીઓ જ નહીં, ભારતીયો વિશ્વના ઘણા દેશોમાં સારા અને મહત્વપૂર્ણ હોદ્દા પર કામ કરી રહ્યા છે. અને ભારતીય વ્યાવસાયિકોની સમસ્યાનું નિરાકરણ લાવવાનું કૌશલ્ય વિશ્વેષણાત્મક વિચારસરણી છે અને હું માનું છું કે ભારતીય વ્યાવસાયિકોની ક્ષમતા એટલી મહાન છે કે તેમનું વ્યક્તિત્વ વૈશ્વિક સ્તરે સ્પર્ધાત્મક બને છે અને ખૂબ ફાયદાકારક બને છે. અને એટલા માટે જ હું માનું છું કે ઇનોવેશન, આંતરપ્રિન્યોરશિપ, સ્ટાર્ટઅપ, બોર્ડ રૂમ, જ્યાં જુઓ ત્યાં ભારતના લોકો તમને અસાધારણ બનાવે છે. હવે તમે અહીં અવકાશ ક્ષેત્ર પર એક નજર નાખો. સરકાર પાસે પહેલેથી જ જગ્યા હતી. મેં 1-2 વર્ષ પહેલાં આવીને ખોલ્યું હતું. આટલા ટૂંકા ગાળામાં 200 સ્ટાર્ટઅપ જગ્યાઓમાં અને ચંદ્રયાન વગેરે સુધીની અમારી સફર આટલી ઓછી કિંમતે થાય છે, મારી ચંદ્રયાન યાત્રા અમેરિકામાં હોલિવૂડની ફિલ્મના ખર્ચ કરતાં ઓછા ખર્ચે થાય છે. તેથી દુનિયા જુએ છે કે તે ખૂબ જ ખર્ચ-અસરકારક છે, તો શા માટે આપણે તેની સાથે જોડાતા નથી. તેથી તે પ્રતિભા માટે આદર આપમેળે ઊભો થાય છે. તેથી હું માનું છું કે આ આપણી સભ્યતાની નૈતિકતાની વિશેષતા છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : તો તમે માનવીય બુદ્ધિમત્તા વિશે વાત કરી. તો શું તમે ચિંતિત છો કે એઆઈ, આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ, આપણા માણસોનું સ્થાન લેશે ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ એવું છે કે દરેક યુગમાં, થોડા સમય માટે, તકનીકી અને માનવીઓ વચ્ચે સ્પર્ધાનું વાતાવરણ બનાવવામાં આવ્યું હતું. અથવા તો તેમની વચ્ચે સંઘર્ષનું વાતાવરણ સર્જાયું હતું. તે માનવજાતને પડકારશે તેવું વાતાવરણ ઊભું કરવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ દર વખતે ટેકનોલોજી પણ વધતી ગઈ અને માનવી તેનાથી એક ડગલું આગળ વધતો ગયો, દરેક વખતે આવું બનતું ગયું. અને તે માનવી જ છે જે તે તકનીકીનો શ્રેષ્ઠ રીતે

ઉપયોગ કરે છે. અને મને લાગે છે કે એઆઈને કારણે, માનવ હોવાનો અર્થ શું છે તે વિશે માનવીઓએ વિચારવું પડશે, આ એઆઈએ તેની શક્તિ બતાવી છે. કારણ કે જે રીતે તે પોતાનું કામ કરી રહ્યો છે, તેણે તેના પર સવાલ ઉઠાવ્યા છે. પરંતુ માનવીની કલ્પનાશક્તિ, એઆઈ તે ઉત્પાદન જેવી ઘણી વસ્તુઓ કરી શકે છે. કદાચ આગામી દિવસોમાં આપણે આના કરતાં પણ વધુ કામ

કરીશું અને તેથી હું નથી માનતો કે એ કલ્પનાને કોઈ બદલી શકશે.

પ્રધાનમંત્રી : શું હું તમને એક પ્રશ્ન પૂછી શકું છું? લેક્સ ફ્રિડમેન : પૂછો.

પ્રધાનમંત્રી : જન્મ પછી તમે કહો, જીવન છે, મૃત્યુ છે. તેમાં સૌથી વધુ ચોક્કસ શું છે?

લેક્સ ફ્રિડમેન : મૃત્યુ!

હવે, મને કહો, તમે મને સાચો જવાબ આપ્યો છે કે જે જન્મે છે તેનું મૃત્યુ છે. જીવન ખીલે છે. જીવન અને મૃત્યુમાં મૃત્યુ નિશ્ચિત છે. તમે જાણો છો કે તે નિશ્ચિત છે અને જે નિશ્ચિત છે તેનાથી શા માટે ડરવું? માટે, તમારી શક્તિ અને સમય તમારા જીવન પર ખર્ચો, તમારું મન મૃત્યુ પર ખર્ચશો નહીં. એટલે જીવન

ખીલશે, જે અનિશ્ચિત છે તે જીવન છે. પછી તમારે તેના માટે સખત મહેનત કરવી જોઈએ, તેને સુવ્યવસ્થિત કરવી જોઈએ, અને તબક્કાવાર તેને અપગ્રેડ કરવાનું ચાલુ રાખવું જોઈએ. જેથી તમે મૃત્યુ આવે ત્યાં સુધી વસંતઋતુમાં જીવનનું ફૂલ ખીલી શકો અને તેથી તમારા મનમાંથી મૃત્યુ દૂર થવું જોઈએ. તે નિશ્ચિત છે, તે લખાયેલું છે, તે આવી રહ્યું છે. ક્યારે આવશે, ક્યારે આવશે, તે જાણે, જ્યારે આવવું હશે ત્યારે આવશે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : માત્ર ભારતનું જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર માનવસંસ્કૃતિના ભવિષ્ય માટે પૃથ્વી પર માનવીઓના ભવિષ્યની તમે શું આશા રાખો છો ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ હું સ્વભાવે ખૂબ જ આશાવાદી વ્યક્તિ છું. હું નિરાશા અને નકારાત્મકતા અનુભવું, તે ચીપ કદાચ મારા સોફ્ટવેરમાં બિલકુલ નથી. તેથી મારું મન તે દિશામાં જતું નથી. હું માનું છું કે, જો આપણે માનવજાતના ઇતિહાસ પર નજર કરીએ, તો મોટી કટોકટીઓમાંથી બહાર આવીને માનવજાત આગળ વધી છે. અને સમયની જરૂરિયાત મુજબ તેણે કેટલા મોટા ફેરફારો સ્વીકાર્યા છે અને સતત કેટલા છે અને બીજું દરેક યુગમાં માણસને નવી વસ્તુઓ સ્વીકારવાનો સ્વભાવ હોય છે. બીજું, મેં જોયું છે કે માનવજાતમાં ઉતાર-ચઢાવ આવી શકે છે, પરંતુ જેની પાસે બાહ્ય છોડવાની શક્તિ છે, તે સૌથી ઝડપી બોજમુક્તિ સાથે આગળ વધી શકે છે. સમયની પેલે પારની બાબતો છે, તેનાથી છુટકારો મેળવવાની ક્ષમતા છે અને હું જોઉં છું કે આજે હું જે સમાજ સાથે વધુ જોડાયેલો છું તેના વિશે હું વધુ સમજી શકું છું. અને હું માનું છું કે તે જૂની વસ્તુઓને બદલે નવી વસ્તુઓ પકડવાનું કામ કરી શકે છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : હું માત્ર એ જ વિચારી રહ્યો હતો કે શું તમે મને એક ક્ષણ માટે હિન્દુ પ્રાર્થના અથવા ધ્યાન શીખવી શકો છો ? મેં પ્રયત્ન કર્યો, હું ગાયત્રી મંત્ર

શીખવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો છું. અને મારા ઉપવાસમાં, હું મંત્રોચ્ચાર કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો હતો. કદાચ હું જાપ કરવાનો પ્રયત્ન કરી શકું અને તમે મને આ મંત્રનું મહત્ત્વ અને બાકીના મંત્રો વિશે અને તે તમારા જીવન અને તમારી આધ્યાત્મિકતાને કેવી અસર કરે છે તે વિશે કહી શકો છો. શું હું પ્રયત્ન કરું ?

પ્રધાનમંત્રી : હા, કરો!

લેક્સ ફ્રિડમેન : ૐ ભૂર ભુવઃ સ્વઃ તત્ સવિતુર્વરિણ્યં ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત્ ॥ હું કેવી રીતે બોલ્યો ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ તમે બહુ સારું કામ કર્યું, ૐ ભૂર ભુવઃ સ્વઃ તત્ સવિતુર્વરિણ્યં ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત્ ॥ એટલે કે, હકીકતમાં, તે સૂર્યની ઉપાસના સાથે સંકળાયેલું છે અને તે યુગમાં સૂર્યશક્તિનું કેટલું મહત્ત્વ છે, તે હિન્દુ છે ... હિન્દુ ફિલસૂફીના મંત્રનો વિજ્ઞાન સાથે થોડો સંબંધ છે. અને ત્યાં વિજ્ઞાન હશે, પ્રકૃતિ હશે, તે ક્યાંક તેમની સાથે જોડાયેલ છે. તે જીવનનાં વિવિધ પાસાંઓ સાથે પણ સંકળાયેલું છે. અને મંત્રોનું પઠન કરીને તેને નિયમિત લયમાં લાવે છે અને તેનો ખૂબ લાભ થાય છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : તમારી આધ્યાત્મિકતામાં, જ્યારે તમે ભગવાનની સાથે હોવ ત્યારે તમારી શાંત ક્ષણોમાં, તમારું મન તેમાં અંદર જાય છે, જ્યારે તમે ઉપવાસ કરો છો, ત્યારે તમે તમારામાં એકલા હોવ છો, મંત્ર આમાં કેવી રીતે મદદ કરે છે ?

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“ જુઓ, ક્યારેક આપણે ‘નો મેડિટેશન’ કહીએ છીએ! તે બહુ મોટો શબ્દ બની ગયો છે. આપણી ભાષામાં એક સાદો શબ્દ છે જેને મેડિટેશન કહે છે,

હવે જો હું કોઈને કહું કે ધ્યાનના સંદર્ભમાં ધ્યાનની વાત કરીશ તો દરેકને લાગશે કે તે ખૂબ જ બોજારૂપ છે. આપણે તે કરી શકતા નથી, આપણે તે કેવી રીતે કરી શકીએ, આપણે આધ્યાત્મિક માણસો નથી. પછી હું તેમને સમજાવું છું, ‘ભાઈ, ભ્રમિત થવાની ટેવથી છુટકારો મેળવો. જાણે તમે કોઈ કલાસરૂમમાં બેઠા છો, પરંતુ તે સમયે તમે એ વાત પર ધ્યાન નથી આપતા કે રમતનો સમયગાળો ક્યારે આવશે, હું મેદાનમાં ક્યારે જઈશ. જો તમે તેને અહીં મૂકો છો, તો તે ધ્યાન છે. મને યાદ છે કે જ્યારે હું મારા હિમાલયના જીવનમાં હતો, ત્યારે હું એક સંતને મળ્યો હતો. તેમણે મને એક તકનીક ખૂબ સારી રીતે શીખવી, તે આધ્યાત્મિક વિશ્વ નહોતું, તે એક તકનીક હતી. હિમાલયમાં નાના-નાના ધોધ વહે છે. તેથી તેઓ તેમને આ રીતે ધોધની અંદર મૂકે છે, જે સૂકા પાંદડાનો ટુકડો છે. અને જ્યારે નીચેનું પાત્ર ઊંધ્યતું કરવામાં આવ્યું ત્યારે તેમાંથી પાણી ટપકતું હતું. તેથી તેમણે મને શીખવ્યું કે જુઓ, તમે કશું કરતા નથી, ફક્ત આ અવાજ સાંભળો, બીજો કોઈ અવાજ તમારે સાંભળવો જોઈએ નહીં. ગમે તેટલાં પક્ષીઓ બોલે, ગમે તે કહે, પવનનો અવાજ છે, બીજું કંઈ નહીં, તમે પાણીનું ટીપું સેટ કરીને મને આપતા હતા, તેથી હું બેસતો હતો. મારો અનુભવ એવો હતો કે તેનો અવાજ, એ વાસણ પર પડતું પાણીનું એ ટીપું, તેનો અવાજ ધીમે ધીમે સંભળાતો હતો, મારું મન પ્રશિક્ષિત થઈ ગયું હતું, તે ખૂબ જ સહેલાઈથી ટ્રેન બની ગઈ હતી. મંત્ર ન હતો, ભગવાન ન હતા, કશું જ નહોતું. હું તેને નાદ-બ્રહ્મ કહી શકું, પેલા નાદ-બ્રહ્મ સાથે જોડાવા માટે, હવે મને આ એકાગ્રતા શીખવવામાં આવી છે. ધીમે ધીમે તે ધ્યાન બની ગયું. એટલે કે તમારી પાસે ખૂબ જ સારી ફાઈવ સ્ટાર હોટલ છે, ખૂબ જ છટાદાર રૂમ તમને જોઈતો હોય છે, બધા જ ડેકોરેશન ખૂબ જ સારા હોય છે અને તમે પણ એક મનથી ઉપવાસ કરી રહ્યા છો, પરંતુ બાથરૂમમાં પાણી ટપકી રહ્યું છે. તે નાનો અવાજ તમારા ભાડાના બાથરૂમને હજારો રૂપિયાની કિંમતના તમારા માટે નકામું બનાવે છે. તો ક્યારેક આપણે જીવનમાં અંતરમન મનની યાત્રાને ધ્યાનથી જોઈએ છીએ, તેથી આપણે તેનું મૂલ્ય

સમજીએ છીએ કે પરિવર્તન કેટલું મોટું થઈ શકે છે, જો આપણે હવે આપણાં શાસ્ત્રોમાં જેમ તમે એક વાત કરી છે તે છે જીવન અને જીવન અને મૃત્યુ, આપણા દેશમાં એક મંત્ર છે, ૐ પૂર્ણમદઃ પૂર્ણમિદમ્ પૂર્ણાત્પૂર્ણમુદચ્યતો એટલે કે, તેણે આખું જીવન એક વર્તુળની અંદર રાખ્યું છે. પૂર્ણતા એ પૂર્ણતા પ્રાપ્ત કરવાની બાબત છે. એ જ રીતે આપણે અહીં કલ્યાણની વાત કેવી રીતે કરીએ, સર્વે ભવન્તુ સુખિનઃ સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ. એટલે કે સૌનું ભલું થાય, સર્વને સુખ મળે, સર્વે ભદ્રાણિ પશ્યન્તુ મા કશ્ચિદ્ દુઃખ ભાગ ભવેત્ હવે આ મંત્રો પણ લોકોની ખુશી, લોકોના સ્વાસ્થ્ય અને પછી શું કરવું? ૐ શાંતિઃ, શાંતિઃ, શાંતિઃ આપણા દરેક મંત્ર આવ્યા પછી ‘શાંતિ, શાંતિ, શાંતિ’ એટલે કે ભારતમાં વિકસિત થયેલી આ વિધિઓ હજારો વર્ષોથી ઋષિમુનિઓના આચરણમાંથી ઊભરી આવી છે. પરંતુ તેઓ જીવનતત્ત્વ સાથે જોડાયેલા છે. તેમને વૈજ્ઞાનિક રીતે રાખવામાં આવે છે.

લેક્સ ફ્રિડમેન : શાંતિઃ, શાંતિઃ, શાંતિઃ. આ સન્માન બદલ તમારો આભાર, આ અતુલ્ય વાતચીત માટે તમારો આભાર. ભારતમાં મારું સ્વાગત કરવા બદલ તમારો આભાર, અને હવે હું આવતીકાલે ભારતીય ભોજન સાથે મારો ઉપવાસ તોડવા માટે ઉત્સુક છું. પ્રધાનમંત્રીશ્રી, તમારો ખૂબ ખૂબ આભાર.

પ્રધાનમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી

“આપની સાથે વાત કરવાની તક મળતાં મને ઘણો આનંદ થયો. જો તમે બે દિવસ સુધી ઉપવાસ કર્યા છે, તો પછી તમે એકદમ જ ખાવાનું શરૂ કરશો નહીં. દિવસમાં થોડા પ્રવાહીથી શરૂઆત કરો, અને તમને તેનો વ્યવસ્થિત લાભ મળશે. મારા માટે પણ કદાચ એવા ઘણા વિષયો છે જેને મેં પહેલી વાર સ્પર્શ્યા હતા, કારણ કે હું આ બાબતોને મારી જાતની ખૂબ જ નજીક રાખતો હતો. પરંતુ આજે તમે કેટલીક વસ્તુઓને દૂર કરી શક્યા છો. કદાચ...

લેક્સ ફ્રિડમેન : આભાર.

બનાસકાંઠા જિલ્લાનું “શ્રી બનાસ કમલમ્” કાર્યાલયનું લોકાર્પણ

કાર્યકર્તાઓ માટેનું કાર્યાલય અદ્યતન બને તે કાર્યકર્તાઓના સાથ-સહકાર વગર શક્ય નથી તે બદલ સૌને અભિનંદન – શ્રી સી. આર. પાટીલ

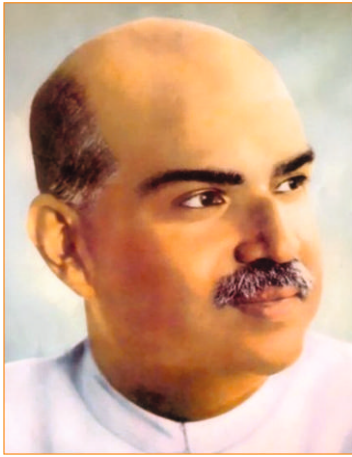
બનાસકાંઠા જિલ્લાનું શ્રી બનાસ કમલમ્ કાર્યાલયનું લોકાર્પણ પ્રદેશ અધ્યક્ષ તેમજ કેન્દ્રીય જળશક્તિમંત્રી શ્રી સી. આર. પાટીલ તેમજ સંગઠન મહામંત્રી શ્રી રત્નાકરજીના અને જિલ્લા પ્રમુખશ્રીના વરદ્ હસ્તે યોજવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રસંગે પ્રદેશ અધ્યક્ષ શ્રી સી. આર. પાટીલ તેમજ સંગઠન મહામંત્રી શ્રી રત્નાકરજીએ કાર્યાલયની મુલાકાત કરી અને કાર્યાલય ખાતે જળસંચયના ટ્યુબવેલનું ખાતમુહૂર્ત પણ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યાલયના લોકાર્પણ પ્રસંગે શ્રી સી. આર. પાટીલે સૌને માર્ગદર્શન આપતાં જણાવ્યું કે, કાર્યાલયનું નિર્માણ અને તેની જરૂરિયાત એ ખૂબ મહત્ત્વની વાત છે. વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી અને દેશના ગૃહમંત્રી શ્રી અમિતભાઈ શાહ રાષ્ટ્રીય અધ્યક્ષ હતા તે સમયે 700 જિલ્લામાં પક્ષનું કાર્યાલય બને તે માટે પ્રયત્ન શરૂ કર્યા અને તેમાં ગુજરાત કેવી રીતે બાકાત રહી શકે કારણ કે ગુજરાત તો મોડલ કહેવાય. વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીની કલ્પના હોય અને શ્રી અમિતભાઈ સાકાર કરતા હોય તેમાં ગુજરાત પાછળ ન રહે. કાર્યાલયના નિર્માણમાં આપ સૌ કાર્યકર્તાઓનો સાથ સહકાર રહ્યો છે.

શ્રી પાટીલે વધુમાં જણાવ્યું કે, કાર્યાલય એટલે કાર્ય કરવાનું સ્થળ. કાર્યકર્તાઓ માટેનું કાર્યાલય અદ્યતન બને તે કાર્યકર્તાઓનાં સાથ સહકાર વગર શક્ય નથી તે બદલ સૌને અભિનંદન અને આભાર વ્યક્ત કરું છું. કાર્યકર્તાઓને હંમેશા કહું છું કે આપણો જન્મ જ જીતવા માટે થયો છે. જીતના સંકલ્પ સાથે કાર્યકર્તાઓ કામ કરતા હોય ત્યારે તેમને હરાવવા સંભવ નથી. લોકસભામાં કમી

રહી ગઈ પણ હવે પસ્તાવો નહીં પણ સંકલ્પ કરો કે હવે બીજી વાર આવી ભૂલ ન થાય. વિધાનસભાની પેટાયૂટણી સમયે અપક્ષ ઉમેદવાર બોલ્યા હતા કે પાટીલનો પાવર ઉતારવો છે એટલે મેં કહ્યું કે પાવર પાટીલનો નથી પાવર કાર્યકર્તાઓનો છે. આવનાર દિવસમાં પાર્ટીને વધુ મજબૂત કરવાની છે. આગામી ગ્રામપંચાયતની ચૂંટણીમાં ભવ્ય જીત મળે તે માટે આપણા કાર્યકર્તાઓ પ્રયાસમાં લાગી ગયા છે.

શ્રી પાટીલે વધુમાં જણાવ્યું કે, જિલ્લાના કાર્યાલયમાં કાર્યકર્તાઓનો અધિકાર છે. અને કાર્યાલયમાં તમારા પર અધિકાર છે તેમ પાર્ટીનો પણ તમારા પર અધિકાર છે. ભાજપના કાર્યકર્તાઓ જે ખેસ પહેરે છે તે જ તેમને સન્માન આપવા માટેનું પ્રતીક બને છે, એટલે તમારાં વાણી, વ્યવહાર કે વર્તનથી સન્માનમાં ઉમેરો કરાવજો પણ ઘટાડો ન થાય તેનું ધ્યાન રાખવા વિનંતી. આદરણીય વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ જળસંચયના કાર્યને અગ્રીમતા આપવા આપણને જવાબદારી સોંપી છે. કાર્યાલયની અંદર રેઈન વોટર હાર્વેસ્ટિંગ માટેની વ્યવસ્થા કરી છે. જળસંચય એ જનભાગીદારી સાથે જન આંદોલનમાં પરિવર્તિત થવું જોઈએ તેનો આગ્રહ વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદી રાખે છે. વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ માટે જનતામાં કેવી રીતે જાગૃતિ વધે અને તેનાથી આપણને શું ફાયદો થશે તે અંગે વિસ્તૃત માહિતી આપી હતી. રાજસ્થાન જે પહેલાં પાણીની તકલીફથી પીડાતું હતું તે આ યોજનાથી હવે સૌથી વધુ પાણીદાર રાજ્ય બનશે તેવો વિશ્વાસ છે. વરસાદી પાણીના સંગ્રહ માટે કેવા પ્રકારનું સ્ટ્રક્ચર બનાવવું તે અંગે પણ માહિતી આપી.

डॉ. श्यामाप्रसाद मुखरजी

स्थापक : भारतीय जनसंघ

जो राष्ट्र
उसकी अपनी उपलब्धियों का
गर्व न कर सकें
या उनसे प्रेरणा न ले,
वह राष्ट्र अपना वर्तमान
या भविष्य का निर्माण
नहीं कर सकता ।
दुर्बल राष्ट्र
कभी महान नहीं बन सकता ।

(प्रथम महाअधिवेशन - जनसंघ,
दिल्ली : २९-१०-१९५२)

दिन जाते देर नहीं लगती,
देखते-देखते ओर एक वर्ष बीत गया,
आपका विश्वास, हमारा प्रयास,
कालिमा छँटने लगी है,
निराश मन में आशा जगी है,
सभी सपने साकार करना है;
मिलकर रास्ता पार करना है;
आइए, संकल्प को दोहराएँ
नई सदी को भारत की सदी बनाएँ ।

श्री अटलबिहारी वाजपेयी

प्रथम अध्यक्ष - भारतीय जनता पार्टी

Editor : Publishers :

Surendrabhai Motilal Patel

on Behalf of

Bharatiya Janta Party-Gujarat Pradesh

Published From

Bharatiya Janta Party-Gujarat Pradesh

J. P. Chowk, Khanpur, Ahmedabad-380001.